

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

SLUTSNACKAT!

Ishockeyns kultur – språkbruk i ungdomsishockey

Rapport som grund för utvecklingsatsning

*PG Fahlström, Mats Glemne, Bo Carlsson,
Susanne Linnér, Tobias Stark och Camilla
Strömberg
21-08-25*

Innehållsförteckning

Om rapporten	4
<i>Bakgrund</i>	4
<i>Infallsvinklar på området språkbruk i ungdomsishockey</i>	4
<i>Rapportens uppläggning</i>	6
PERSPEKTIV PÅ SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN	7
A. Ett inledande kulturellt och historiskt perspektiv på språkbruk inom ishockeyn	8
<i>Inledning</i>	8
<i>Begrepp och perspektiv</i>	10
<i>Ishockeyns uppkomst i Kanada, 1875–1952</i>	12
<i>Svensk ishockey, 1920–2000</i>	15
<i>Nya vindar</i>	18
B. Reflektioner kring hur man kan se på straff	21
<i>Inledning</i>	21
<i>Varför bestraffning: från att bestraffa brott till läroprocesser</i>	21
<i>Nolltolerans i ljuset av passivt samtycke och dess kulturella följder</i>	22
<i>Formellt beslutsfattande respektive beslutsfattande efter eget omdöme</i>	24
<i>Hårda respektive mjuka styrningsmetoder</i>	25
UNDERSÖKNING OM SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN	27
A. Hur hanteras straff och avstängningar	28
<i>Besträffningar vid olämpligt språkbruk</i>	28
<i>Process vid bestraffningsärenden och tillhörande matchstraff</i>	29
<i>Tankar kring utbildande och förebyggande insatser</i>	32
B. Hockeyinitierades tankar kring kultur, språkbruk och straff inom ishockey	34
<i>Nuläge</i>	34
Hårdare språk – en generationsfråga	34
Mindre respekt för äldre	35
Ishockeyns kultur	35
Skillnader killar – tjejer	36
<i>Orsaker</i>	36
Samhällsförändringar	36
Tränares och ledares betydelse	37
Tävlingsmentalitet	37
Hockeyns karaktäristika	38

Föräldrarnas betydelse	38
Medias betydelse	39
<i>Åtgärder</i>	39
Brott och straff	39
Föreningarnas ansvar	39
Ledarnas ansvar	41
Föräldrarnas ansvar	41
Förbundets ansvar – utbyte mellan föreningarna	42
C. Ungdomars syn på språkbruket i ungdomsishockeyn	43
<i>Workshop med hockeytjejer</i>	43
Nuläge	43
Orsaker	44
Åtgärder	45
<i>Workshop med hockeykillar</i>	45
Olämpligt språk riktat mot sig själv	45
Olämpligt språk riktat mot annan person	46
Olämpligt språk i andra sammanhang	47
Åtgärder för att motverka olämpligt språkbruk och beteende	49
D. Domares syn på språkbruket i ungdomsishockeyn	51
<i>Nuläge</i>	51
<i>Orsaker</i>	53
<i>Åtgärder</i>	55
ANALYS AV SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN	57
A. Workshops och intervjuer – sammanfattning	58
<i>Nuläge</i>	58
<i>Orsaker</i>	58
<i>Åtgärder</i>	59
B. Analys	59
Hockeyns kultur i samhällsperspektiv	59
Regler, brott och straff	61
Att skapa bestående förändring	64
UTVECKLINGSTANKAR KRING SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM UNGDOMSISHOCKEYN	65
Insatser/åtgärder	66

Om rapporten

Bakgrund

De inledande tankegångarna kring projektet ”Slutsnackat” framkom i samband med en ordförandekonferens inom Smålands Ishockeyförbund i februari 2020. Då presenterades en accelererande problematik när det gäller disciplinärenden i ungdomsishockey. Det handlade om att cirka hälften av alla ärenden/avstängningar utgörs av ett språkbruk som inte är lämpligt.

Även om själva straffen tydligt berör spelare inkluderar området olika målgrupper som förbund, föreningar, ledare, domare, föräldrar och publik. Direktiven blev att långsiktigt ta itu med problematiken och iscensätta ett viktigt förebyggande och främjande arbete.

I planeringsarbetet involverades på ett tidigt stadium företrädare från RF-SISU Småland och Disciplinnämnden, förutom givna representanter från Smålands Ishockeyförbund. I ett senare skede kopplades även Linnéuniversitetet in, detta med tanke på den kompetens som finns kring såväl ämnesområdet som idrotten ishockey.

I de utvecklingssamtal som förts har det blivit tydligt att den aktuella problematiken inte bör hanteras med någon form av begränsad ”quick fix”, utan en hållbar förändring kräver ett brett och gediget angreppssätt. Problemområdet inrymmer allt från historiska, kulturella och samhällsliga aspekter till konkret hantering i idrottsföreningarna och i domarkollektivet.

Infallsvinklar på området språkbruk i ungdomsishockey

Den aktuella problematiken är inte unik för ishockey i Småland. På senare år har en tydlig ökning noterats vad gäller disciplinstraff rörande kränkande språkbruk – inte minst rasistiska, sexistiska och homofobiska uttryck – inom såväl nordamerikanska ungdomsishockey som svensk ishockey i stort på nivåerna närmast under seniorelit (J18, J20, division 1 m.m.).

I skrivande stund är det dock oklart om denna ökning beror på att regelverket ser hårdare på saken än tidigare, varför kanske fler straff delas ut av den anledningen, eller om det rör sig om att kränkande språkbruk helt enkelt har blivit vanligare. Det ena behöver inte heller utesluta det andra. En sak är emellertid ställd utom alla tvivel: denna utveckling gäller främst pojk- och herrishockey, och i störst utsträckning på ungdomsnivå, det vill säga inte i samma grad i flick- och damverksamheten.

Denna situation innebär att en genomlysning av problematiken måste se till ishockey som manlig kultur och praktik. Inom humanistisk och

samhällsvetenskaplig forskning är det idag en självklarhet att utgå ifrån tanken att normer, ideal och språkbruk formas i ett växelspel mellan individ, grupp och omvärld. Även om enstaka handlingar alltid utförs av enskilda individer sker det i ett socialt sammanhang.

Dessa tankar går igen även inom den snabbt framväxande forskningen rörande ishockeyns kultur och praktik. Enkelt uttryckt kan sägas att våld och övergrepp i olika former har varit en del av ishockeyn från första början, men att inställningen till detta har varierat över tid och rum. Forskningen har dessutom kunnat peka på att inställningen därtill är kopplad till faktorer såsom social klass, ekonomi, utbildningsnivå, sexualitet, kön, könsideal, ålder, etnicitet, synen på idrottens syfte/mål, ledarskap, professionalisering/amatörism m.m. Till saken hör att det finns en tydlig koppling mellan dessa synsätt och samhällsutvecklingen i stort. Allt detta är viktiga aspekter att ta fasta på vid en genomlysning av problematiken.

Rent konkret innebär det att en genomgripande utredning av situationen måste beakta ett antal olika frågor och nivåer, rörande alltifrån den övergripande samhällsutvecklingen och debatten inom ishockeyn i stort till ledarutbildningen och klubbarnas värdegrundsarbete jämte spelarnas individuella synsätt och agerande. Vad mer: arbetet med att införliva slutsatserna måste bedrivas löpande över tid, eftersom det tar tid och kraft att genomföra ett kvalificerat och effektivt förändringsarbete, liksom det tar tid att förändra etablerade attityder och normstrukturer.

Den ovan beskriva problematiken sätter också ljuset på ishockeyn som miljö för barn och ungdomar. Intervjuer med föräldrar visar att de sätter stort värde på hur föreningsmiljön är där deras barn vistas. Är det en god miljö? Kan man känna sig trygg? Står den för en värdegrund som är sund och utvecklande? Kort sagt, ”vill jag att mina barn ska vara där?”

Forskning, både internationellt och vid Linnéuniversitetet, har också visat att en god föreningsmiljö präglas av såväl långsiktig idrottslig utveckling som en holistisk människosyn, man utbildar inte unga hockeyspelare, man utvecklar *unga människor som spelar ishockey*. Det innebär att man prioriterar människan. Man kan ofta höra uttryck som ”först människan, sedan atleten, sedan hockeyspelaren”. Med detta menas att man i första hand ser sin roll som utvecklare av människor i ett livsperspektiv. Detta vet man också ger en god grund för de som vill göra en framtida elitsatsning.

I ett projekt som detta är det därför viktigt att inte bara se på unga hockeyspelares beteenden och språkbruk. Man måste förstå den miljö där de finns och att sammanhanget (klubben/hockeyn) har avgörande betydelse för deras uppträdanden, och att därigenom även miljön måste påverkas om vi vill

medverka till långsiktig förändring. Man löper annars lätt risken att se dessa individer som ”några ruttna frukter i korgen i stället för att se om det är fel på korgen”.

Ett holistiskt synsätt innebär även att tränare och ledare har en betydligt större roll än att enbart lära ut idrottsliga färdigheter. De har en pedagogisk roll, vilket i klassisk mening betyder att de överför kunskaper, färdigheter, värderingar och attityder. Deras roll som tränare/lärare, men också som fostrare, är av avgörande betydelse. Man kan lite förenklat säga att under vissa perioder/åldrar så kanske ishockeytränaren är den viktigaste vuxna personen i en ung hockeytjej eller hockeykilles liv. Projektet bör med anledning av detta uppmärksamma och involvera tränare och ledare. Det handlar om deras roll, attityder, kompetens, utbildning m.m.

Rapportens uppläggning

Rapporten är uppdelad i fyra delar. Den första delen, *Perspektiv på språkbruk och straff inom ishockeyn*, har ambitionen att ge en fördjupad och vidgad bild av området genom att belysa ishockeyns utveckling över tid, manlighetsnormer/-ideal, kopplingar till samhällsutveckling, internationalisering, professionalisering m.m., språkets betydelse för kulturen, synen på bestraffning och hur beslut fattas.

Den andra delen, *Undersökning om språkbruk och straff inom ishockeyn*, är baserad på de studier som har gjorts inom projektet. Bland annat har olika ishockeyinitierade personer intervjuats och det har även genomförts s.k. workshops med ishockeyungdomar och domare. Förhoppningen är att de resultat som presenteras, i kombination med de fördjupade perspektiv som givits i den första delen, ska ge en bra grund för relevanta utvecklingsinsatser.

I den tredje delen analyseras och diskuteras delar av resultaten från intervjuer samt workshops och det görs kopplingar till den inledande delen om olika perspektiv på språkbruk och straff inom ishockeyn.

Den fjärde och avslutande delen, som handlar om det utvecklingsarbete som bör/ska iscensättas, kommer att utformas i en samverkan mellan representanter från småländsk hockey/idrott och de medarbetare från Linnéuniversitetet som ligger bakom rapporten. Därför kommer dokumentationen att succesivt byggas på.

PERSPEKTIV PÅ SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN

A. Ett inledande kulturellt och historiskt perspektiv på språkbruk inom ishockeyn

Inledning

Hösten 2018 skrev sportjournalisten Dusan Umisevic en krönika på SVT Sports hemsida där han gick till storms över det nedsättande språkbruket inom ishockeyn:

Det sägs saker på en is som inte är acceptabla. Det sägs "horunge". Det sägs "böjvävel". Det är sexistiskt. Det är homofobiskt. Det hade inte varit accepterat på en arbetsplats eller i ett klassrum. Så varför hör vi det på idrottsarenor runt om i Sverige? Det sägs också "svartskalle" och din "jävla zigenare" och mycket, mycket mer. [---] Många kanske säger att det handlar om stundens hetta och att spelare kan säga vad som helst när adrenalinet pumpar. Men skulle vi bete oss så här utanför hockeyrinken? Jag vill lyfta blicken från enskilda spelare och prata om en machokultur, där okvädningsord länge accepterats. [---] I dina ögon kan det verka som, äh det var något jag bara sa, men i mottagarens ögon kan det riva upp djupa sår. Ni kan fundera över hur en homosexuell känner när han får höra "böjvävel". Tror ni att han eller hon längtar efter nästa träningspass?¹

Bakgrunden till Umisevics krönika var att Malmö Redhawks-spelaren Marcus Sylvegård hade stängts av två matcher för att ha skrikit "din jävla horunge" till en motspelare under en match mot Djurgårdens IF. "Det är oacceptabelt, samtidigt sägs mycket värre saker på isen. Om jag säger 'böjvävel' till dig på isen, då skrattar man ju bort det", sade Patrick Sylvegård – Malmö Redhawks sportchef, tillika Marcus pappa – till SVT Sport i samband med händelsen. Sylvegård den äldre poängterade samtidigt att det fanns särskilda omständigheter att ta hänsyn till i fallet:

Det är inget som man bara åker runt och säger utan anledning [...]. Det är klart som sjutton att om du har blivit påhoppad av fyra spelare, adrenalinet pumpar, 6 000 åskådare på läktaren skriker och du får höra något sådant i örat... då svarar man. Det är bara att gå till sig själv. Även om det inte är okej [...]. Jag försvarar inte Marcus på något sätt, men man måste titta på hela situationen.

---

¹ Dusan Umisevic, "Krönika: Ishockeyns oacceptabla språkbruk", SVT Sport, publicerad 2018.10.01, uppdaterad 2018.10.02. Hyperlänk: <https://www.svt.se/sport/ishockey/dusan-umisevic-kronika-om-ishockeys-oacceptabla-sprakbruk>.

Hade inte Djurgårdsspelaren sagt något hade det inte skett.²

Motståndarlagets tränare, Robert Olsson, var själv också – intressant nog – snabb med att tona ned händelsens allvar:

Jag känner inte Marcus Sylvegård, men tror inte att han menar någonting ont. Självklart ska man inte använda kränkande ord, men idrott på alla nivåer innehåller känslor. Ska man stänga av honom för det här måste man stänga av väldigt många personer på olika nivåer i olika sporter. [---] Det finns ett reglemente att följa och domaren ska stävja fult spel och fula kommentarer. Men det är tufft. Skulle man lyssna in på alla ord som yttras under en hockeymatch skulle det bli väldigt många straff [...] Jag tycker inte att det är särskilt bra att allt som sägs på en plan tas upp så här. Det är en farlig väg att gå, tycker jag. Det är jargong, man slänger käft ute på isen och det finns de som trash-talkar. Att få språket helt rent på en is blir nog svårt.³

Sylvegård och Olsson delade följaktligen inte Umisevics indignation över de kränkande uttrycken inom ishockeyn. Alla tre var dock rörande eniga om att det handlade om en kulturfråga: det nedsättande språkbruket är/var en integrerad del av ishockeykulturen i stort, menade de. Denna belägenhet har blivit än mer påtaglig i och med de senaste årens alarmerande rapporter om snabb ökning av antalet disciplinstraff rörande anstötliga verbala övergrepp (rasism, sexism, homofobi mm) inom såväl nordamerikansk som svensk bredd- och ungdomsishockey.⁴

I ett försök att komma tillrätta med denna utveckling har Smålands Ishockeyförbund, tillsammans med RF/SISU Småland och Linnéuniversitetet, iscensatt projektet ”Slutsnackat”. Denna text är ett led i detta arbete. Syftet med framställningen är att sätta in problematiken i ett större kulturhistoriskt sammanhang. I centrum för uppmärksamheten står ishockeyn som macho- och våldskultur. Diskussionen inleds med kort

---

² ”Malmös sportchef: ’Böggjävvel’ skrattar man bort”, SVT sport, publicerad: 2018.09.30. Hyperlänk: <https://www.svt.se/sport/ishockey/malmo-djurgarden-matchstraff>.

³ ”Djurgårdstränaren försvarar Sylvegård: ’Det är jargong’”, SVT Sport, publicerad: 2018.09.30. Hyperlänk: <https://www.svt.se/sport/ishockey/robert-ohlsson-om-sylvegards-avstangning>.

⁴ Tobias Stark, ”Ämnesguide: ishockey, övergrepp och tystnadskultur”, Hockeysverige.se, 2020.06.24. Hyperlänk: <https://hockeysverige.se/2020/06/24/amnesguide-ishockey-overgrepp-och-tystnadskultur>.

teoretisk utveckling, där centrala begrepp och perspektiv preciseras. Därefter tecknas en bild av ishockeyn som kulturmiljö med avseende på den aktuella problematiken.

Begrepp och perspektiv

Den fria encyklopedin, *Wikipedia*, anger att ”machismo” är ett begrepp som avser ”ett accentuerat och aggressivt manlighetsideal i främst iberookcidentala länder”, medan ”det försvenskade ordet *machokultur* syftar mer allmänt på en förtryckande manlighetskultur oavsett land”.⁵ I akademiska sammanhang är det dock mer brukligt att använda begreppet *hegemonisk maskulinitet* i diskussioner om dominerande manlighetsideal. Poängen med denna terminologi är att markera att a) det finns fler än ett sätt att vara man på, att b) dessa maskuliniteter samexisterar i ett ömsesidigt maktförhållande med varandra, varvid c) en form av manlighet kommit att inta den ledande positionen i ett specifikt sammanhang, det vill säga den har blivit hegemonisk. Av det senare följer att manlighetsnormer aldrig är statiska eller givna på förhand, utan att de i själva verket varierar över tid och rum.⁶

Begreppet hegemonisk maskulinitet har fått stort genomslag inom ishockeyforskningen. Det gäller framför allt i Nordamerika, där studiet av ishockeyns hårdföra manlighetsideal närmast kan betecknas som en egen litterär genre. Det nordamerikanska forskarsamhället har därvidlag ägnat stor möda åt att granska den påtagliga machokultur som frodas inom ishockeyn. Detta då ishockeyföreträdare, med idrottsvetaren Cheryl MacDonalds ord, ”cavalier lifestyles, hazing rituals, violence, homophobia, drug addictions, and suicides [...] can largely be attributed to problematic socialization through participation in hockey”.⁷

En forskare som har synat denna socialisationsprocess närmare i sömmarna är sociologen Kristi Allain. I artikeln ”Real Fast and Tough”: The Construction of Canadian Hockey Masculinity” konstaterar hon att:

*The creation of a desirable masculine practice within
Canadian hockey culture is generated in a variety of ways.*

---

⁵ ”Machismo”, *Wikipedia*. Hämtad: 2021.06.16. Hyperlänk: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Machismo>.

⁶ R. W. Connell (1996), *Maskuliniteter*, Bokförlaget Diados: Göteborg, s. 95–114; Cheryl A. MacDonald, ”Masculinity and Sport Revisited: A Review of Literature on Hegemonic Masculinity and Men’s Ice Hockey in Canada”, *Canadian Graduate Journal of Sociology and Criminology*. Vol. 3., No. 1, 2014, s. 95 – 112. Citat, s. 95.

⁷ Cheryl A. MacDonald, ”Masculinity and Sport Revisited: A Review of Literature on Hegemonic Masculinity and Men’s Ice Hockey in Canada”, *Canadian Graduate Journal of Sociology and Criminology*. Vol. 3., No. 1, 2014, s. 95 – 112. Citat, s. 95.

These include the players' own performances of masculinity, the structure of the game, and mass cultural representations of hockey found in commentary, advertising, and print and television media. [---] Researchers [...] state that hegemonic masculinity is about more than the desirable practices it endorses. It is about "the policing of men as well as the exclusion or discrediting of women" [...]. These challenges to the way the game ought to be played have been policed through various degrading discourses, physical abuse, and exclusion from full membership in the community of teammates.⁸

MacDonalds och Allains resonemang kan med fördel förtydligas med hjälp av freds- och konfliktforskaren Johan Galtungs välkända begrepp kulturellt våld ("cultural violence"). Galtung definierar *kulturellt våld* som:

Those aspects of culture, the symbolic sphere of our existence – exemplified by religion and ideology, language and art, empirical science and formal science (logic, mathematics) – that can be used to justify or legitimize direct or structural violence.⁹

Galtung poängterar även att ett socialt sammanhang som präglas av kulturellt våld "makes direct and structural violence look, even feel, right – or at least not wrong". Det innebär i sin tur att studier av kulturellt våld, med Galtungs ord, handlar om att belysa:

The way in which the act of direct violence and the fact of structural violence are legitimized and thus rendered acceptable in society. One way cultural violence works is by changing the moral color of an act from red/wrong to green/right or at least to yellow/acceptable; an example being 'murder on behalf of the country as right, on behalf of oneself wrong'. Another way is by making reality opaque, so that we do not see the violent act or fact, or at least not as violent.¹⁰

Språket fyller här en viktig funktion, menar Galtung, eftersom "[a] violent structure leaves marks not only on the human body but also on the mind and

---

⁸ Kristi Allain (2008), "'Real Fast and Tough': The Construction of Canadian Hockey Masculinity", *Sociology of Sport Journal*, Vol. 27, s. 462–481. Citat, s 477–488.

⁹ Johan Galtung (1990), "Cultural Violence", *Journal of Peace research*, Vol. 27, No. 3, s. 291–305.

¹⁰ Galtung (1990), s. 292.

the spirit”.¹¹ Enkelt uttryckt är det även denna tanke som Umisevic förfäktar i citatet i artikelns inledning. Sylwegårds och Olssons repliker ger å sin sida tydliga prov på hur det nedsättande språkbruket normaliseras inom sporten, genom att göra gällande att det ”bara” rör sig om sedvanlig ishockeyjargong, det vill säga deras utsagor tjänar till att transformera ”the moral color of an act from red/wrong to green/right or at least to yellow/acceptable”.¹² Därmed kan också Sylwegårds och Olssons utsagor läsas som en provkarta över språkets betydelse i vidmakthållandet av ishockeyn som macho- och våldskultur.

I och med att manlighetsnormer aldrig är statiska eller givna på förhand, utan varierar över tid och rum, är det emellertid angeläget att se närmare på hur de har tagit sig uttryck inom ishockeyn i skilda sociala och historiska sammanhang.

Ishockeyns uppkomst i Kanada, 1875–1952

Den kanadensiske nationalskalden, Al Purdy (1918–2000), har kallat ishockeyn för en sällsam blandning av balett och mord. Liknelsen kan tyckas vara lika träffande som halsbrytande. Klart är i vart fall att ishockeyns iögonfallande mix av sinnrik fitness och hårdför brutalitet har varit påtaglig alltsedan sportens formella uppkomst i 1870-talets Kanada.¹³

Idag sägs allmänt att den första regelrätta ishockeymatchen spelades i Montreals luxuösa ispalats, Victoria Skating Rink, den 3 mars 1875. På planen fanns två niomannalag, hemmahörande i stadens välbärgade, anglosaxiska delar. Vad som gör händelsen dubbelt anmärkningsvärd är att matchen slutade i ett rejält råkurr, där delar av ispalatsets inredning gick sönder, efter att en spelare fått en motståndarklubba i huvudet. Ändå inbegrep de äldsta kända ishockeyreglerna, publicerade i dagstidningen *Montreal Gazette* (1877), inga som helst anvisningar för ojustheter eller våldsamt spel. Det ska i sin tur ses i ljuset av att de första kanadensiska ishockeyklubbarna sprang ur den anglo-kanadensiska överklassen och därmed genomsyrades av den brittisk-viktorienska gentlemannaamatörismen.¹⁴

Amatörismen var från början en engelsk skapelse, med rötter i aristokratins manlighets- och bildningsideal, som tämligen oreflekterat följde med i

---

¹¹ Galtung (1990), s. 294.

¹² Galtung (1990), s. 292.

¹³ E. Martin Nolan (2012), ”This combination of ballet and murder: Al Purdy’s ‘Hockey Players’ and the perils of making the game religion”. *Hockey in Society*, Publicerad den 12 juni. Hyperlänk: <https://hockeyinsociety.com/2012/06/07/this-combination-of-ballet-and-murder/>.

¹⁴ Tobias Stark (2010), *Folkhemmet på is: Ishockey, modernisering och nationell identitet i Sverige 1920–1972*, Malmö: Idrottsforum.org.

bagaget när det brittiska sportkomplexet spreds över världen. Kanadas nära förbindelser till den engelska kronan, som en del av det brittiska imperiet, gjorde att amatörismen tidigt fick starkt fäste inom det kanadensiska idrottslivet. Den engelska aristokratins förfinade gentlemannaamatör kom därmed att tjäna som förebild när det kanadensiska idrottsidealet mejslades ut: en amatör skulle utöva idrott i god anda och med fin stil, han – för att det handlade om en man var i princip självsagt – skulle följa spelets oskrivna regler och samtidigt agera utan synbar ansträngning. Att segra var viktigt, men hur man vann och förlorade tillmättes minst lika stor betydelse. Med tanken att en sports- och gentleman visste bättre än att tumma på reglerna följde uppfattningen att ojustheter uppfattades som oavsiktliga snedsteg. Vid regelöverträdelser dömdes därför till omstart i stället för till utvisning, eftersom det antogs vara det mest rättvisa sättet att lösa sådana situationer på.¹⁵ Fast det hände uppenbarligen, redan från första början, att spelare handgripligen tog sig för att reglera olika mellanhavanden vid sidan av den formella rättskipningen. Med tiden har sådant agerande av många också kommit att betraktas som en naturlig – ja, till och med önskvärd – praxis inom sporten, åtminstone på elit- och/eller seniornivå.¹⁶

En viktig omständighet i sammanhanget är annars att ishockeyns sociala upptagningsområde breddades i takt med att sportens representationsfunktion blev allt viktigare, och konkurrenskraft fick företräde framför socialt umgänge i slutna sällskap.¹⁷ Vägen dit var emellertid lång och krokig. En första betydelsefull knuff framåt fick ishockeyn i Kanada genom att snabbt tas upp inom olika samhällsinstitutioner (skolor, kyrkor, krigsmakt m.m.) där den efter brittiskt mönster användes i utbildningen av unga män. I enlighet med där förordade manlighetsideal – gentlemannaamatören – skulle ynglingarna med spelets hjälp formas till redbara män, utmärkta av disciplinerad kraftfullhet, till gagn för nationen. Ishockeyns verkliga popularisering inföll dock inte förrän dess amatöröverdrag skalades bort, och spelet rekonstruerades som en våldsam publiksport i gruv- och industristäder runt om i Kanada och USA. I denna kontext vävdes ishockeyn in i redan etablerade kulturmönster. Mycket av den manliga arbetarklassens fritidsaktiviteter var centrerade till krogen, innefattade bland annat superi och vadslagning. Den maskulinitet som frodades i denna miljö var långt mer robust än den gentlemannaamatören företrädde. Detta i kombination med att spelet här fick en utpräglad representationsfunktion, i stället för att främst

---

¹⁵ Stark, 2010.

¹⁶ Alexandra Lönnroth (2017), ”Experten: Därför är slagsmål okej i hockey”, Expressen, den 2 november. Hyperlänk: <https://www.expressen.se/sport/hockey/nhl/experten-darfor-ar-slagsmal-okej-i-hockey/>.

¹⁷ Stark, 2010.

användas i utbildningssyfte, gjorde att en mer aggressiv och brutal ishockey utformades, där vinnandet sattes främst.¹⁸

Det just beskrivna förloppet markerar proffsishockeyns framväxt i Kanada och nordöstra USA under 1900-talets inledning. Tydligt framgår en förskjutning i sportens uppbyggnad och manlighetsideal, något som följde när sportens brittiskt och viktorianskt färgade så kallade ”moraliska” entreprenörer successivt ersattes av ekonomiska dito, inte sällan sprungna ur den nordamerikanska industrikapitalismens mylla. Betydelsefullt härför var den förändrade sociala situationen för befolkningen i stort. Med förkortad arbetstid och högre inkomst klev arbetarklassen fram som en köpstark grupp i samhället, varpå dess medlemmar blev presumtiva konsumenter för den spirande nöjesindustrin. Hjälpt av aggressiv marknadsföring, tidens för kroppskultur och våldsamt herridrott förmånliga vindar samt genom draghjälp av det nya etermediet radio, kom den vinstinriktade proffsishockeyn snart att överskugga amatörvarianten. En form av spelet – med NHL som givet flaggskepp – började snart uppfattas som *den* rätta formen. När televisionen gjorde sitt intåg, och NHL-matcher från 1952 och framåt kunde ses av en större allmänhet hemifrån, konsoliderade denna typ av ishockey sin ställning som det ”naturliga” sättet att organisera spelet.¹⁹

Därmed kom också den nordamerikanska proffsishockeyns dominerande manlighetsideal att torna upp sig som den idealtypiske ishockeyspelaren över huvud taget. Hur såg då denna hegemoniska ishockeymaskulinitet ut? Bäst har den kanske beskrivits av sociologerna Richard Gruneau och David Whitson som:

*A decent person of few words, but with a powerful sense of his own abilities and the toughness and physical competence to handle any difficulties that might arise; a man that people respect and look up to but don't dare cross; a man who generally respects the rules that govern social life, but knows how to work outside them if necessary.*²⁰

En liknande hjältebild går igen i otaliga Hollywoodproduktioner från efterkrigstiden, ofta gestaltad av John Wayne. Den kanadensiska ishockeyvarianten har dock traditionellt varit en något råare och mer oborstad sälle, med Gordie Howe som arketyper, det vill säga en mångsidig och skärpt, men samtidigt hårdkokt individ, som inte lägger fingrarna

---

¹⁸ Stark, 2010.

¹⁹ Stark, 2010.

²⁰ Richard Gruneau & David Whitson, *Hockey Night in Canada: Sport, Identities and Cultural Politics*, University of Toronto Press: Toronto, ON, 2012, s. 191.

emellan, menar Gruneau och Whitson.²¹ Howe har för övrigt själv varit tydlig med att obscen språkbruk var en självklar del av ekvationen, då han med glimten i ögat konstaterade att “[a]ll pro athletes are bilingual. They know English and profanity.”²²

Riktigt så enkel som här skisserats var utvecklingen givetvis inte. I alla tider har det funnits konkurrerande manlighetsideal inom nordamerikansk ishockey. Det har blivit alltmer tydligt i takt med att sportens sociala och geografiska upptagningsområde har utökats. Schematiskt kan också sägas att gentlemannaamatörismens mer välborstade syn på manlighet har fortlevt fram till våra dagar, men att den då i huvudsak har kultiverats inom den amerikanska collegeishockeyn. Följaktligen har också våldsutövningen inom sporten – såväl den fysiska som den verbala – debatterats lika länge som ishockeyn har funnits.²³

Svensk ishockey, 1920–2000

I Sverige märkte man länge inte mycket av utvecklingen i Nordamerika. Tidigt florerade visserligen rykten om hur vilt det kunde gå till på rinkarna i ishockeyns moderland, med våldsamma tacklingar och regelrätta slagsmål. Merparten av dessa berättelser förefaller dock ha varit grundade på hörsägen. Första gången som man i Sverige på allvar fick se nordamerikansk våldsishockey tycks i stället ha varit i samband med Stockholms-VM 1949, då såväl Kanadas som USA:s lag gjorde sig (ö)kända som riktiga bråkmakare. Längre fanns följaktligen inte heller det likhetstecken mellan tuffhet och nordamerikansk ishockey som senare kommit att tas för givet i Sverige. Särskilt uppmärksammades i stället transatlanternas publikfriande offensiv jämte deras ”elegans i åkning och klubbföring”. Det skall i sin tur sättas samman med att de nordamerikanska spelare och lag som svenskarna då kom i kontakt med var student- eller korporationslag, det vill säga rena amatörlag, som gav akt på att uppträda gentlemannamässigt. Till saken hör att det nordamerikanska ishockeykunnandet fram till och med åtminstone 1950-talet var så pass stort att till och med andra rangens amatörlag vanligtvis kunde besegra de europeiska landslagen tämligen enkelt, varför de inte heller hade anledning att ta till med hårdhandskarna. Inledningsvis var

---

²¹ Gruneau & Whitson 1993, s. 191. Gordie Howes (1928–2016) ishockeykarriär är sägenomspunnen. Bland annat är han den ende som spelat *major league*-ishockey (det vill säga i någon av de större nordamerikanska proffsligorna) under fem decennier. Sin verkliga storhetstid hade Howe åren 1946/1947–1970/1971 då han representerade NHL-laget Detroit Red Wings. Sitt sista inlägg inom nordamerikanska proffsishockey gjorde han hösten 1997, då han spelade en match för Detroit Vipers i International Hockey League.

²² Si Wire (2016), “Gordie Howe: Most memorable quotes by Mr. Hockey”, SI.com. Publicerad: den 10 juni. Hyperlänk: <https://www.si.com/nhl/2016/06/10/gordie-howe-best-famous-quotes#gid=ci02554dc6d0082511&pid=1954>.

²³ Stark, 2010; Gruneau & Whitson, 2012.

det i stället svenskarna som upprepade gånger invecklades i skärmytslingar av olika slag.²⁴

Ishockey hade introducerats i Sverige lagom till Antwerpenolympiaden 1920.²⁵ I samband med öppningsmatchen mot värdlandet, Belgien, röntede svenskarna stor uppmärksamhet för sitt hårdföra spel, vilket faktiskt fick delar av det kanadensiska laget att höja på ögonbrynen. Fler tumultartade episoder med svenska lag inblandade utspelades under efterföljande år, och så sent som vid 1950-talets slut ansågs Sverige spela brysk ishockey.²⁶

Bilden av svensk ishockey som våldsamt ska ses i ljuset av det förhärskande manlighetsidealet inom sporten. Internationellt ansåg man sig länge leva högt på det så kallade vikingahumöret. Det var med fornnordisk kraft som de ”stabila” svenskarna menades stå upp mot sina motståndare. I de svenska leden fanns inga ömtåliga ”glaslirare”; där dväljdes ”friska grabbar med ’hår på bröstet’”.²⁷ Den hårda och fräna attityden tycks ha befästs i och med att den legendomspunna ”bamsingstilen” blev till ett begrepp inom svensk ishockey på 1930- och 1940-talet.

Bamsingstilens framkomst och dominans inom svensk ishockey hör ihop med Hammarby IF:s storhetstid. Söderbröderna var, med sportjournalisten Ulf Janssons ord, ”gamänger med fantasi som också hade fighting spirit [...]”. Det fanns inte en död punkt när de spelade ishockey”.²⁸ Hammarby hade en utpräglad offensiv spelstil med mycket ”tuffa tag”. Impulserna kom ytterst från Kanada. Detta ihop med lagets herravälde inom svensk elitishockey gjorde att Hammarbyspelarna började kallas ”Söderns canadensare”, och bamsingstilen florerade snart även i landslaget.²⁹

---

²⁴ Tobias Stark, ”Pionjären, polar'n och poeten: Maskuliniteter, nationella identiteter och kroppssyn inom kanadensisk, svensk och sovjetisk ishockey under det kalla kriget, *Historisk tidskrift*, 2001, Nr. 4, s. 691–722.

²⁵ Året efter spelades den första matchen på svensk is, då IFK Uppsala slog Berliner Schlittschuh Club med 4–1. Den 17 november 1922 bildades Svenska Ishockeyförbundet. Dessförinnan hade ishockeyn administrerats av Svenska Fotbollförbundet, se Stark, 2010.

²⁶ Stark, 2001.

²⁷ Stark, 2001, s. 702.

²⁸ Jansson, Ulf, ”Kurser, kurser, Ispalatset och – Tre Kronor”, Jan Stark (red.), *Svensk ishockey 75 år: ett jubileumsverk i samband med Svenska ishockeyförbundets 75-årsjubileum*. Del 1, historien om svensk ishockey, Vällingby: strömberg/brunnhage, 1997, s. 34–39. För citat, s. 37. Bamsingbegreppet hade i realiteten dubbel betydelse. Dels refererade det till deras förmåga att ”ge och ta”, dels utgjorde det ett stridsrop, påhittat av lagets stjärnspelare – Stig ”Stickan” Andersson. Under match kunde det hända att Andersson ropade: ”Bamsing – stångkorv!”. Det var tecken på att laget skulle försöka göra två mål inom loppet av en minut, vilket ansågs vara bästa sätt på att avvärja en motståndare, se Stark, 2001.

²⁹ Stark, 2001.

Helt visst är det egentligen ”ekenkisen” eller ”söderamerikanen” som här kan urskiljas, det vill säga den ”typiske” arbetargrabben från huvudstaden. Ishockeyn var vid denna tid i huvudsak ett Stockholms- och Södertäljefenomen. Samtidigt fick sporten alltmer en regelrätt arbetarprägel. I huvudstadsområdet var ”söderamerikanaren” sedan flera decennier en etablerad kultur- och ungdomsidentitet. I kontrast till den tröge landsortsbon framstod denne som en amerikainfluerad tuffing och slagfärdig sanningssägare. Dessa egenskaper tillskrevs också bamsinglirarna, vilket framgår av Janssons skildring av deras utländska influenser, tuffhet på isen och kvickhet i munlädret.³⁰

Efter andra världskriget tonades bamsingjargongen och tuffhetsretoriken ned. Säsongen 1948/1949 var starten för Svenska Ishockeyförbundets ”Nya Giv”: en ny styrelse, med Stockholms socialdemokratiska borgarråd Helge Berglund och *Dagens Nyheter*s sportchef Rudolf ”R:et” Eklöv i spetsen, tillträdde. Härefter önskades ett mer renhårigt spel. Ishockeyn skulle återuppbyggas efter ”sunda idrottsprinciper”; sporten borde vara fostrande och karaktärsdanande, i stället för att framhäva de ”mest primitiva instinkterna” hos människan, som journalisten Wilhelm Engdahl uttryckte det.³¹ Något absolut brott var det dock inte. Mycket av bamsingstilens attribut fanns länge kvar.³² Även Djurgårdens IF – Järnkaminerna, kallade – som tog över ledarposition i landet efter Hammarby hade en fysisk spelstil, och så sent som vid 1950-talets slut ansågs landslaget spela aggressiv ishockey. Inte heller ekenssnacket försvann omgående. Det levde kvar och fick sin kanske mest kände talesman i Djurgårdsbacken och landslagsmannen Roland ”Rolle” Stoltz, vilken ofta har beskrivits som en arketypisk ekenkis.³³

Parallellt med denna omsvängning genomgick den gängse bilden av nordamerikansk ishockey en drastisk förändring, under det att kanadensiska och amerikanska ishockeyspelare gick från att betraktas som goda sportmän till råbarkade våldsverkare. För svensk del tycks 1960-talets inledning ha varit en särskilt kritisk period. I omgångar turnerade då korporationslaget *Trail Smoke Eaters* (tillika Kanadas VM-lag 1961 och 1963) i landet, och bokstavligen krossade sina motståndare. Flera svenska spelare justerades mer eller mindre uppsåtligen under dessa uppvisningsmatcher, varigenom Kanadas anseende som ishockeynation kom i gungning. I stället för att, som tidigare, begäpa nordamerikanska ishockeyspelare för deras förment jovialiska personligheter och bländande skönspelel började svenska

---

³⁰ Stark, 2001.

³¹ Stark, 2001, s. 703.

³² Även vikingkaraktäristiken har levt kvar inom svensk ishockey. Ett särskilt tydligt exempel är att det B-landslag som bildades säsongen 1968-69 benämns Vikingarna; se t ex Eje Lindström, ”Med sikte på VM. En av Ishockeyförbundets bästa satsningar”, i *Årets Ishockey 1969*, 72-74.

³³ Stark, 2001.

journalister och ishockeyföreträdare nu alltmer slå ner på transatlanternas påstått vanvettiga agerande på isen. Dessutom blev det vanligt att från svenskt håll göra sig lustig över nordamerikanernas många gånger sargade kroppar (ärrade ansikten, utslagna tänder etc.), märkta av det hårda livet på rinkarna "over there".³⁴

Omsvängningen i Sverige torde ha haft flera orsaker. Med andra världskrigets lidanden i färskt minne tyckte många svenskar tveklöst att ishockeyn var våldsam i överkant. När Svenska Ishockeyförbundet stod inför uppgiften att göra sporten till en nationell angelägenhet tog man helt sonika fasta på dess förment fostrande egenskaper. Detta ska, i sin tur, ses i ljuset av att det svenska välfärdssamhället – folkhemmet, populärt kallat – samtidigt började få vind i seglen, varvid skötsamhet, solidaritet och kompromissvilja alltmer tornade upp sig som högt ställda ideal såväl för idrottsrörelsens företrädare som befolkningen i stort.³⁵

I spåren av detta kom också bilden av den mönstergille svenske ishockeyspelaren att utvecklas i riktning mot att bli en renhårig och anpassningsbar allroundspelare som föredrog att "smälta in i mängden" framför att "köra solo" eller att stå i uppmärksamhetens centrum, det vill säga karaktärsdrag som närmast var diametralt motsatta bamsinglirarnas framtoning. Denna blågula idealbild – eller hegemoniska ishockeymaskulinitet, om man så vill – kom sedermera att cementeras till yttermera visso under 1990-talet i och med att "sossehockey" blev till ett begrepp inom svensk ishockey. Uttrycket i sig är intimt förknippat med den uttalat socialdemokratiska tränarikonen Tommy Sandlins (1944–2006) tränarfilosofi, i form av en ledarstil präglad av ledord såsom "personen är viktigare än prestationen",³⁶ "ingen enskild spelare är viktigare än laget" och "verklig framgång är en kombination av att uppnå gemensamma mål på isen och personlig utveckling i livet i stort".³⁷ Sandlin var dock långt ifrån den enda svenska ishockeytränaren som förordade sådana tankegångar. Något förenklat kan sossehockeyns premisser i stället sägas ha bildat grundvalen för svensk ishockey överlag under 1900-talets senare del.³⁸

Nya vindar

Decennierna kring millennieskiftet 2000 var en omvälvande tid i svensk historia, präglad av ökad jämställdhet, individualisering, internationalisering,

---

³⁴ Stark, 2001; Tobias Stark (2017), "Från 'lappjäväl' till the 'King': Börje Salming, NHL och den svenska modellen", *Scandinavian Sport Studies Forum*, Vol. 8, s. 163–196.

³⁵ Stark, 2010, Stark, 2017.

³⁶ Tommy Sandlin & Ulf Jansson, *Ett spel för livet*, Sportförlaget, Västerås 1997, s. 54.

³⁷ Stark (2001); Stark (2010); Tommy Sandlin & Gerhald Karlsson, *Bjud på dig själv: En bok om positivt ledarskap*, SISU Idrottsböcker: Farsta 1995.

³⁸ Stark, 2010, Stark, 2017.

migration och marknadifiering m. m. Även svensk ishockey genomgick då en genomgripande transformering, där inte minst snabbt tilltagande kommersialisering, professionalisering och internationellt spelarutbyte bidrog till att stöpa om den inhemska ishockeykulturen i grunden. Samtidigt började flick- och damishockeyn att visa framfötterna i Sverige för första gången, vilket ytterligare verkade för att rita om det inhemska ishockeylandskapet.³⁹

I spåren av denna genomgripande utveckling har svensk ishockey kommit att öppna sig alltmer för internationella impulser, inte minst från den nordamerikanska proffsishockeyn. Följdenligt har de senaste decennierna även sett en växande acceptans för hårdfört spel på svenska ishockeyrinkar. Så sent som vid 1970-talets mitt var det exempelvis vanligt att inhemska expertis för ut mot den påstådda brutaliseringen av ishockeyn (slagsmål, ojusta tacklingar etc.), vilken inte minst Kanada ansågs stå för. Numera talas i stället med allt större uppskattning inom svensk ishockey om det förment viktiga arbete som fysiska rollspelare – så kallade energispelare – utför på isen samt betydelsen av så kallat thrash-talk, vilket Sylwegårds och Olssons citat på artikelns inledning de facto vittnar om.⁴⁰

Parallellt med detta har också sosseshockeyn börjat framstå som alltmer föråldrad, varvid även den hegemoniska svenska ishockeymaskuliniteten kan sägas ha förändrats i riktning mot den nordamerikanska proffsishockeyns ideal. Medan lojala och disciplinerade allroundspelare tidigare regelmässigt lovsjüngs som grundbulten i framgångsrika blågula lagbyggen är det idag vardagsmat att inhemska ishockeyexperter i stället understryker behovet av att svenska lag mönstrar färgstarka individualister som kan vinna matcher mer eller mindre på egen hand och/eller har förmåga att ”krypa under skinnet” på motståndarna.⁴¹

Det är i ljuset av denna utveckling som de alarmerande rapporterna om de ökade antalet disciplinstraff rörande nedsättande språkbruk inom ishockeyn ska ses. Å ena sidan kan det ses som en del både i en övergripande samhällsutveckling och en mer specifik anpassning till den nordamerikanska ishockeyindustrins ideal och praktiker. Å andra sidan är det tydligt att ett anstötligt språkbruk varit en etablerad del av ishockeyn under i stort sett hela dess historia, låt vara att den har uppfattats som mer eller mindre gångbar i olika sammanhang.

Sett med dessa ögon är det också viktigt att fråga sig huruvida den numerära ökningen av antalet disciplinstraff för negativa verbala tillmälen egentligen

---

³⁹ Stark, 2010, Stark, 2017.

⁴⁰ Stark, 2010, Stark, 2017.

⁴¹ Stark, 2010, Stark, 2017.

är resultat av en faktisk ökning *eller* om det är en följd av att regelverket har blivit tuffare på denna punkt? Utan tillförlitliga och jämförbara uppgifter som sträcker sig över en längre tidsperiod är det strängt taget en omöjlig fråga att besvara på ett entydigt sätt. Gissningsvis rör det sig om en kombination, det ena behöver inte utesluta det andra. Framställningen pekar också på att ishockeyn i alla tider har varit en säregen kombination av sinnrik finesse och hårdför brutalitet. Budskapet här är att själva uttolkningen av ishockeyn, hur den målas upp och vilka egenskaper som antas utmärka den kommer att få betydelse för hur sporten tar sig ut i praktiken. Av det följer att verbala övergrepp inte enbart kan förklaras i termer av den enskilde förövarens eget ansvar eller agerande, utan att de även måste kopplas till allehanda frågor om ishockeyns företrädare bidrar till att skapa kulturellt våld. Övriga bidrag i denna rapport kommer att belysa denna problematik utifrån skilda infallsvinklar.

B. Reflektioner kring hur man kan se på straff

Inledning

Här görs ett inspel i syfte att mera övergripande diskutera förutsättningarna och begränsningarna när det gäller att förändra och bidra till goda beteenden och attityder inom ishockeyn och dess kultur. Texten fokuserar på bestraffningars funktioner, olika typer av beslutsfattande, en rad styrande uttryck inom idrotten och på olika typer av styrningsmetoder.

Varför bestraffning: från att bestraffa brott till läroprocesser

Om man ser historisk på bestraffning så byggde det på en förebyggande tanke att det antas avskräcka såväl den enskilde som allmänheten att framöver begå liknande brott eller klandervärda handlingar. Detta har, via en rad studier, visat sig mindre effektivt än väntat eftersom upprepningar är mycket vanliga och att allmänheten inte avskräcks i större utsträckning av att enbart någon enskild bestraffas.

En känd sociolog, Émile Durkheim, problematiserade tidigt denna utgångspunkt och menade att undertryckande åtgärder enbart fungerar i ”primitiva samhällen”, med enkla former av sammanhållning, där åtgärderna syns och får genomslag.⁴² Dessutom menade han att denna typ av bestraffning inte i huvudsak var riktat mot brottsutövaren i sig, utan mer för att stärka den övriga gruppens sammanhållning, som upprätthållare av ordningen, av det ”normala”, genom att just peka ut en ”brottsling”. Hans uppfattning var att den moderna rättsordningen och dess sanktionssystem, vid normkonflikter/-brott, måste mer inrikta sig på att återskapa balansen – normsystemet – i samhället och dess sammanhållning, än att vara bestraffande.

Några som senare tagit tag i Durkheims stafettpinne är Jürgen Habermas och hans adept, Klaus Eder, som menar att rätten och dess bestraffningar och konfliktlösningssystem måste ses som ”kollektiva läroprocesser”.⁴³ I deras perspektiv genererar konflikter, brott och ”felaktiga handlingar” möjligheter för kommunikation ”om det rätta”. Det är först när det råder någon typ av konflikt som det i grunden är möjligt att rationellt uppnå en normgivande

---

⁴² Emile Durkheim (1964) *Division of Labour in Society*. Free Press.

⁴³ Klaus Eder (1983) “Collective Learning Processes and Social Evolution”, *Tidskrift för Rättssociologi* 1 (1); Jürgen Habermas (1979) “Historical Materialism and the Development of Normative Structures.” I, Habermas *Communication and the Evolution of Society*. London: Heinemann; se Carlsson, Bo (1988) “Rättens kommunikationsskapande kvalitet”; *Tidskrift för Rättssociologi*, 5:229-251.; Carlsson, Bo (1995) “Communicative Rationality and Open-ended Law in Sweden”; *Journal of Law and Society*; 22 (4): 475-505.

enighet som bygger på kommunikation. För Habermas och Eder är detta värdefullt eftersom det är i kommunikationen som vi, i ett demokratiskt samhälle, kan testa och pröva våra normer, ideal, kulturella föreställningar och fördomar. Olika typer av disciplinnämnder och etiska kommittéer kan ses som sådana kanaler, om man tolkar Habermas vision om forum för kommunikation.

I detta perspektiv är disciplinpåföljder inte enbart negativt, frånsett den individuella erfarenheten, utan de ger även möjlighet att gemensamt testa och pröva de värden och kulturella föreställningar som inryms i handlingen och dess sammanhang. På så sätt kan de fungera som utgångspunkt för lärande och reflektion och skapa större grund för det som anses normalt och ”civiliserat”, om dessa ärenden hanteras kommunikativt i en öppen dialog.

Nolltolerans i ljuset av passivt samtycke och dess kulturella följder

”Den som sig i leken ger, bör leken tåla” är ett klassiskt uttryck inom idrotten.⁴⁴ Frågan är hur kan vi förstå denna oskrivna norm i ljuset av policydeklarationer kring bland annat nolltolerans?

Normen ”den som sig i leken ger, bör leken tåla” är sannolikt ett av de mest effektiva konfliktlösningssystemen som man kan uppvisa, då normen faktiskt kan hindra uppkomsten av konflikter. Man skulle kunna beskriva ”konfliktlösningen” med hjälp av de juridiska termerna ”passivt samtycke” och ”informerat samtycke”. Idrottare i allmänhet har ett gemensamt intresse av att spelet ska fortsätta och överleva, trots smärre incidenter som kan strida mot spelregler (till exempel våldsamma tacklingar) och direktiv (kränkande språkbruk).

Idrotten och idrottaren kan därmed inte skapa konflikter och reaktioner kring ”mindre företeelser”, speciellt med tanke på att nästa gång kan det vara idrottaren själv som är ”syndabocken”, med en för hård tackling eller för hög spark, eller olyckligt språkbruk. Skulle man dessutom reagera för alla incidenter skulle snart spelet upphöra. Det är i varje fall en allmän uppfattning inom idrotten. Här finns det likväl en risk att man sväljer alltför mycket, och att en mer eller mindre allmänt accepterad frän och aggressiv kultur utvecklas.⁴⁵

Men vad ska man egentligen ”svälja”? Vad är det man egentligen har accepterat när man ”gett sig in i leken”? I det här sammanhanget kan man fråga sig vad passivt samtycke är? Hur mycket våld, provokationer och

---

⁴⁴ Bo Carlsson (2009) *Idrottens rättskulturer*. Malmö: Malmö Series in Sport Science

⁴⁵ Carlsson 2009

kränkningar har man accepterat genom att gå in på rinknen? Här följer emellertid några korta reflektioner kring idén om (passivt) samtycke inom idrotten:

Volenti non fit injuria innebär att inget (rättsligt) fel har gjorts mot den som samtycker. På så sätt kan man säga att en våldsam tackling eller en verbal förolämpning inte är fel – i varje fall inte i ett rättsligt perspektiv – eftersom idrottarna har samtyckt genom att ge sig in i spelet och dess kultur med vetskapen om att det finns risker för skador, provokationer och trash talk; och att ”shit happens”.⁴⁶

Ett sätt att se på saken är att uttrycka sig som Robert Simon och hävda att idrottaren har – genom att ge sig in i leken – accepterat att spelet sker inom ramen för givna spelregler och uttalade direktiv (till exempel ”Nolltolerans”).⁴⁷ Det låter förvisso rimligt, men problemet är att idrott inte enbart definieras av sina regler/direktiv, vilket innebär att idrott inte är likt schack där ett brott mot reglerna gör att man per definition upphör att spela schack. På så sätt är idrott mer än dess regler, och dess *rättskultur* definieras därmed genom dess praxis.

It may be contrary to rules of the game but may well be inside the “code of conduct” or “working culture” of the sport. Content is not limited solely by the formal rules.

*Simon Gardiner*⁴⁸

Men här uppstår ett annat problem! Att idrotten och dess praxis accepterar såväl vissa våldshandlingar som kränkningar innebär inte automatiskt att handlingarna bör anses berättigade. Idén om idrottens egen praxis – och dess ”vårdskultur” – kan faktiskt av idrotten och dess underhållningsindustri användas för att förvanska såväl värden inom idrotten som i samhället i övrigt.⁴⁹ I dessa fall bör även samhället – det allmänna rättsväsendet – reagera. Det kan inte vara acceptabelt att misshandla eller kränka varandra, med stöd av att det sker inom idrotten och dess egna spelregler. Här kan i grunden inte idrottens normer ses isolerat från övrigt samhällsliv. I detta sammanhang kan man förstå utvecklingen av policy inriktad på ”Nolltolerans”, men som sedermera ska fungera och operera i en miljö och en kultur med en vision av självreglering och en ”fiktions utav passivt samtycke”. Denna komplexitet gör sådana visioner och policyformuleringar praktiskt mer eller mindre obrukbara.

---

⁴⁶ Carlsson 2009

⁴⁷ Robert Simon (1991) *Fair Play, Values and Society*. Westview Press.

⁴⁸ Gardiner, et al, (1998). *Sports Law*. Cavendish Publishing

⁴⁹ Carlsson 2009.

Formellt beslutsfattande respektive beslutsfattande efter eget omdöme

Nu är det domaren som ska tolka och applicera "Nollvisionen" och dess kamp mot kränkande språk i praktiken, och här uppstår självfallet problem beroende på besluts- och handlingskompetens, och på hur språkbruk kopplas till ("förmildrande") omständigheter, som till exempel provokationer, stundens hetta och ventilering av aggressioner.⁵⁰ Ett tämligen vanligt uttryck är att "domaren har ingen känsla för spelet" eller till och med, "domaren följer spelreglerna, men har ingen känsla för spelet". Kort sagt, spelet är mer än dess regler. Dessa regler ska emellertid tolkas. Låt oss resonera kring denna problematik:

När det talas om idrottens filosofi betonas, förutom dess strävan mot självständighet och dess tävlings-, konkurrens- och jämlikhetsideal, även att verksamheten är regelstyrd.⁵¹ Detta skapar en standardisering och en förutsägbarhet som gör det möjligt att tävla i ett seriesystem utifrån jämförbara villkor. Här kan vi tala om ett formellt system som skapar en form av rättssäkerhet; att liknade situationer och prestationer blir bedömda utifrån samma mått.⁵²

Men i stället för att ta sin utgångspunkt i strikt regeltolkning bör man betona spelets idé – "the ethos of the game" – som är en samling icke officiella och underförstådda överenskommelser, vid sedan av de formella reglerna, som bestämmer hur reglerna ska brukas i speciella situationer. Detta är något som måste införlivas genom idrottskulturen, som en form av "tyst kunskap".⁵³ I det här sammanhanget måste domaren utveckla det som rättssociologer kallar diskretionärt beslutsfattande, vilket innebär att man måste ta hänsyn till situationen, omständigheten, vid händelsen.⁵⁴ Kort sagt, kräver situationen en sanktion. På så sätt kan domare ibland bortse från tripping, slashing och även språkbruket för att upprätthålla spelets idé och atmosfären på planen. Ett alltför rigoröst bruk av reglerna riskerar att punktera spelets idé.⁵⁵

Diskretionärt beslutsfattande, som ofta ses som ett positivt värde, avser en situation där kontrollen över en stor mängd faktorer är delegerat till funktionärer, med varierande grad av vägledning av antingen mål eller direktiv hur målen ska uppnås.⁵⁶ Den beskrivningen stämmer även på

---

⁵⁰ Carlsson 2009

⁵¹ Mikael Lindfelt (1998) *Idrott och moral*. Doxa.

⁵² Carlsson, 2009.

⁵³ Bertil Rolf (1995) *Profession, tradition och tyst kunskap*. Doxa

⁵⁴ Dennis Galligan (1986) *Discretionary Powers. A Legal Study of Official Discretion*. Clarendon Press.

⁵⁵ Galligan 1986.

⁵⁶ Galligan 1986.

ishockeydomarens situation. De har att ta hänsyn till regler, förbundens policy samt till idrottens praxis och till rådande omständigheter. Vidare styrs beslutsfattandet av föreställningar om ”schyssthet”, både när det gäller innehåll och procedur, samt vad gäller diskriminering. För domarens del är det viktigt att besluten, trots felaktigheter, uppfattas som rättvisa; att det finns en konsekvent linje i avblåsningar och bedömningar. Det innebär att domaren själv ofta kompenserar lag som drabbats av en mer eller mindre tvivelaktig bestraffning; något som självfallet kan strida mot formell rationalitet, men som – i regel – ger ett positivt påtagligt resultat. I längden riskerar dock ”kompensationsfilosofin” dock att urholka beslutandets legitimitet.

Hårda respektive mjuka styrningsmetoder

Nu är ett fokus på regler och på rationaliteten i dess möjliga sanktionssystem (disciplinpåföljder) kanske inte är det mest centrala i ett projekt som Slutsnacket. Däremot kan det vara av värde att diskutera olika styrningsmedel och dess effekt.

Inom rättssociologin råder det en allmän uppfattning att man inte, på längre sikt och hållbart, kan förändra beteenden och attityder via en typ av ”strömbryarteknik”. Klassiska styrmedel – strömbrytare – har varit att instifta en lag, utmäta ett vite, eller någon annan typ av sanktion eller disciplinpåföljd. Kort sagt, något som kan betraktas som en ”hård metod”.⁵⁷ Dessa metoder för att uppnå en förändring förutsätter emellertid olika typer av kontroller och beivrande. Men det är osannolikt att en individ utvecklas till en reflexiv och ansvarsfull individ, och därmed ändrar sitt beteende på egen intention, motivbild eller ”inre driv”, även via ett utvecklat kontrollsystem.

Agnes Heller skrev: ”En människa kan inte utvecklas till en moralisk personlighet i en djungel av kontroller och plikter”.⁵⁸

Poängen är att attitydförändringar och ändrade handlingsmönster måste ske via kunskaper och förståelse och inte via strategiskt handlande och kortsiktig anpassning till krav och förväntningar som inryms i dessa negativa sanktions- och kontrollsystem.

Härvid menar rättssociologer att man måste sätta in andra styrmedel som har positiv karaktär, som till exempel belöningar av det nya och önskade

---

⁵⁷ Per Stjernquist (1976) *Laws in the Forests*. Lund: Gleerups. Se. Bo Carlsson (1998) *Social Steerage and Communicative Action*. Lund Series in Sociology of Law.

⁵⁸ Agnes Heller (1978) *En bekännelse till filosofin*. Röda bokförlaget.

beteendet.⁵⁹ Dessa belöningar kan vara av ekonomisk karaktär, men även ha mer symbolisk karaktär (priser och utmärkelser), som uppmärksammar goda handlingar i relation till det önskade handlandet. Här kan nämnas behovet av seriösa förebilder. Ett annat ”positivt” och mjukt styrmedel är utbildning som även siktar in sig på att förstå handlingar i större sammanhang och dess effekter, bortom det individuella handlandet, dvs. att en handling inte kan ses isolerat från kulturer och samhällliga processer. Härvid bör man inom idrotten skapa större kunskaper om och förståelse för idrottens relation till övrigt samhällsliv och dess normsystem. Faran när idrottens självbild bygger på en idé om självständighet och självreglering – d v s ”att det som händer inom idrotten bör stanna inom idrotten” – är att denna typ av isolering gör att idrottens normsystem riskerar att inte matcha samhällsutvecklingen och dess normgivande utveckling.⁶⁰

---

⁵⁹ Stjernquist 1976; Carlsson 1998

⁶⁰ Carlsson 2009.

UNDERSÖKNING OM SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN

A. Hur hanteras straff och avstängningar

I denna del beskrivs hur bestraffningar och avstängningar hanteras idag inom ungdomsishockeyn, och då normalt från åldersgruppen U12. Ambitionen är att processen ska bli lätt att uppfatta, men också att beskrivningen utgör en grund för analys. En analys som handlar om att synliggöra möjliga förbättringar kring arbetsgången (1), men framför allt att kunna se utvecklingsmöjligheter av förebyggande insatser i anslutning till bestraffningsärenden (2).

Underlaget för redogörelsen utgörs av intervjuer med representanter för Smålands Ishockeyförbund och Disciplinnämnden i Region Syd, samt skriftlig dokumentation. Det sistnämnda främst i form av ”Spelregler för Barn- och ungdomsishockey 2021–2022” (Svenska Ishockeyförbundet, 2021). Processen vid ett bestraffningsärende skildras dels i ett par bilder – *Arbetsgång vid bestraffningsärende* och *Tidsaxel vid bestraffningsärende* – dels i tillhörande text.

Först dock några klagörenden kring två olika typer av bestraffningar som orsakas av olämpligt språkbruk, osportsligt uppträdande eller liknande, samt vilka straff det kan bli tal om vid allvarliga förseelser.

Besträffningar vid olämpligt språkbruk

A. Unsportsmanlike conduct

Unsportsmanlike conduct ska ådömas den spelare eller ledare som inte uppför sig i den idrottsliga andan av fair play och respekt, som förolämpar, hånar, förnedrar, hotar eller kränker någon person.

Bedömningsdirektiven säger att förseelsen ska hanteras i en s.k. bestraffningstrappa där den första förseelsen ska rendera i ett mindre straff (2 minuter), en upprepning i misconduct penalty och slutligen game misconduct penalty. Samtidigt ska domarna vara uppmärksamma på att grova utspel som anspelar på rasism, etnicitet, trosuppfattning, kön, sexuell läggning samt grova hot är företeelser som inte på något sätt hör hemma i ett idrottsligt sammanhang, och dessa ska bestraffas med match penalty utan föregående varning.

B. Abuse of officials

Abuse of officials ska ådömas den spelare eller ledare som inkräktar på en domares eller en funktionärs befogenheter, som nedvärderar eller förnedrar en domare eller funktionär, som ifrågasätter en domares eller funktionärs opartiskhet, integritet eller förmåga att döma matchen eller genomföra

tilldelade arbetsuppgifter, eller som hotar en domare eller funktionär på något sätt.

Med funktionär menas all personal som inte är domare men som tydligt kan identifieras som deltagande i matchens genomförande. Dessa kan t.ex. vara personal i sekretariatet, domarsupervisor, isvårdspersonal, vaktmästare, säkerhetspersonal etc.

Det finns sedan två olika varianter av bestraffning som ger diskvalifikation för resten av matchen och en automatisk avstängning i nästkommande match i samma serie. De kan även ges för andra straff än olämpligt språkbruk och osportsligt uppträdande, och de är:

A. Match penalty

Match penalty ska reserveras för de grövsta formerna av förseelser. Generellt gäller att den som använder sig av rasistiska, sexuellt nedsättande eller diskriminerande uttrycksformer i syfte att kränka en motståndare eller domare, eller den som avsiktligt försöker skada eller som avsiktligt tillfogar en motståndare en skada, eller den som avsiktligt tar fysisk kontakt med en funktionär, eller den som bryter mot reglerna på ett våldsamt eller obehärskat sätt, ska ådömas match penalty.

Match penalty innebär att felande spelare utvisas i tre eller fem minuter (+ 20 minuter). Spelaren får inte ersättas på isen. Spelaren diskvalificeras även från resterande del av matchen och är automatiskt avstängd i nästkommande i match i samma serie.

B. Game misconduct penalty

Game misconduct penalty innebär att felande spelare diskvalificeras från resterande del av matchen och måste lämna banan. Spelaren ska hänvisas till omklädningsrummet. Game misconduct penalty bokförs med 20 minuter i protokollet. Spelaren får ersättas på isen förutsatt att utvisningen inte även är kopplad till ett mindre eller större straff.

Game misconduct penalty är den lindrigare formen av diskvalifikation och innebär ingen automatisk avstängning (annat än vid ackumulerade fall). En anmälan till bestraffning kan emellertid upprättas ändå om domaren anser att förseelsen bör hanteras av aktuellt bestraffningsorgan och om match penalty finns i straffskalan för förseelsen. I förekommande fall ska utvisningen justeras till match penalty i matchprotokollet.

Process vid bestraffningsärende och tillhörande matchstraff

Nedanstående bild utgör ett försök att illustrera hur den relativt omfattande arbetsgången ser ut vid en bestraffningsärende som leder till matchstraff.

En beskrivning av ärendehanteringens i text kan beskrivas enligt följande:

1. Domaren utdelar straffet på isen.
2. Straffet skrivs in i OVR (On Venue Results)⁶¹, och det digitala protokollet ska kontrolleras och justeras av domaren. Det skickas därefter automatiskt ett mejl till domaren i TSM (databas för ishockeyns tävlingssystem).⁶²
3. Domaren plockar upp mejlet och gör en beskrivning av ärendet som då landar i TSM under disciplinärenden.
4. Ett mejl skickas då till en administratör på Smålands Ishockeyförbund som tar ansvar för ärendet och kontaktar ordförande i disciplinnämnden för att få reda på om spelaren skall vara avstängd eller inte under utredningstiden (OBS! alltid avstängning en match i samma serie).
5. Administratören tar hand om och administrerar ärendet – skriver in alla uppgifter i TSM för att sedan skicka ut ärendet till berörd spelares förening som då har ansvaret för att informera spelare och eventuellt målsman. Administratören skickar också ut ärendet till berörda medlemmar i disciplinnämnden och domaren.

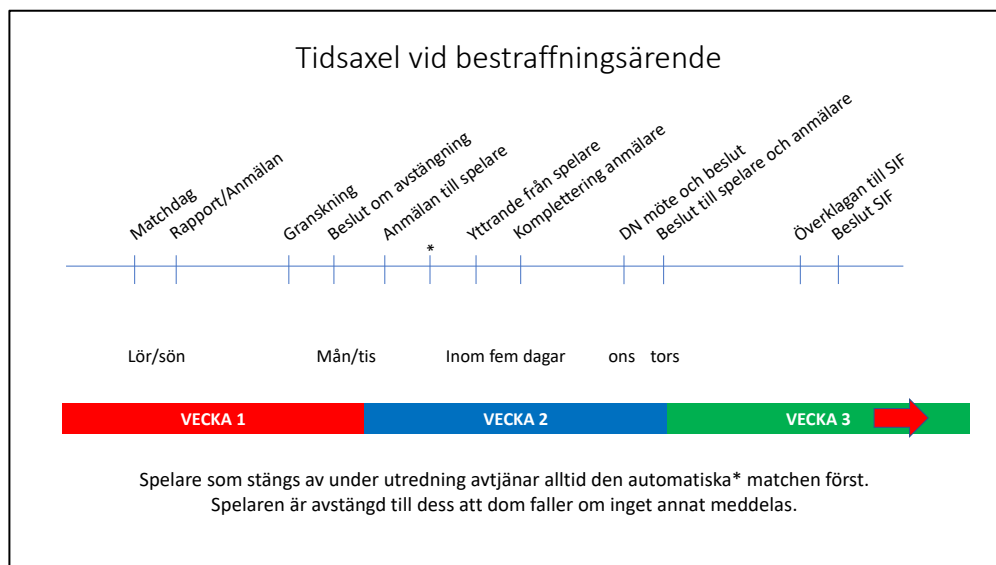
⁶¹ On Venue Results = ett digitalt protokoll som förs i matchfunktionärsbåset av en person via dator som är utsedd av föreningen och tilldelats behörighet.

⁶² TSM är svensk ishockeyns tävlingssystem. Här sker all serieadministration, det är också register för samtliga spelare, tränare, domare och föreningsledare.

6. Spelare (målsman om spelaren inte är myndig) har nu en vecka på sig att inkomma med svar på ärendet. De ombeds att inkomma med ett svar även om de godtar det som står skrivet så att det kan hanteras snabbare.
7. Om det inkommer ett utlåtande från berörd spelare så kontaktar man domaren igen för att få ett snabbt svar om det överensstämmer med dennes bild eller om domaren har en annan uppfattning. Sedan lämnas ärendet till disciplinnämnden.
8. Disciplinnämnden hanterar fallet och tar ett beslut gällande antalet matchers avstängning. När beslut tagits så skickas ärendet tillbaka till administratören.
9. Administratören hanterar ärendet (skriver in allt i TSM) skickar sedan ut beslutet till berörd spelare/förening och domaren. När administratören skrivit in all data i TSM så gör det att spelaren inte kan läggas till på laguppställningen så länge hen är avstängd.
10. Om spelaren är missnöjd med beslutet så sker överklagan till Svenska Ishockeyförbundet.
11. Om spelaren är missnöjd med Svenska Ishockeyförbundets beslut så görs överklagan till RF.

Ett försök att redogöra för själva tidsprocessen följer i nedanstående bild.

Som framgår av ovanstående redogörelse är det en relativt omfattande hantering som ska/bör göras inom en relativt kort tidsperiod.

Tankar kring utbildande och förebyggande insatser

Frågan är vad man kan göra i relation till utdömandet av ett straff som långsiktigt kan bidra till en minskning av problematiken? I dagsläget finns det en vädjan från tävlingskommittén att en förening som haft fyra eller fler matchstraff under en säsong ska göra en handlingsplan hur man ska angripa den rådande situationen. Givetvis ska denna handlingsplan sedan effektueras. Här kan det finnas en potential att mer formalisera en process som sedan tydligt informeras om till föreningar, ledare m.fl. Det kan eventuellt också vara en möjlighet att en förening/ett lag kan arbeta med handlingsplan i rent förebyggande syfte, dvs. innan en eventuell problematik uppstår.

Men går det att utveckla det utbildande och förebyggande arbetet? I dagsläget görs i princip inget förebyggande arbete från förbundshåll, möjligtvis kort information om den rådande situationen i samband med större ledarträffar.

Här redovisas några tankar som framkommit i samband med intervjuerna:

Domare

Utveckla domarutbildningen och tydligt inkludera inslag som handlar om vikten av att ha en god kommunikation med ledare och spelare. Visa på vad det kan innebära i realiteten.

Stärka domarna att inte bli personligt ”kränkta” när det sägs olämpliga saker. Om möjligt utbilda kring frågor som handlar om att ”ha en känsla” för vad som är tillbörligt i olika situationer.

Eventuellt en potential i att utveckla samverkan mellan Tävlingskommittén och Domarkommittén.

Ledare

Skapa insikt kring vikten av att hjälpa och stödja domarna, och därigenom också hjälpa sina spelare. Det kan handla om att ”kunna sina spelare” och exempelvis kunna tillfälligt ta bort någon som missköter sig. Matchandet bör präglas av att ”vara där för sina spelare – inte för att ”vinna matcherna”.

Ha god kunskap om regler och straff samt vad som sker vid matchstraff eller liknande. Se hur man i ledarrollen kan bidra till att utbilda spelare, föräldrar och nya ledare kring dessa frågor. OBS – ny utbildningsplattform från hösten 2021.

Spelare

Skapa en medvetenhet kring att mitt beteende påverkar laget – både på kort och lång sikt.

Få utbildning kring regelverket och vad som sker vid en eventuell bestraffning. ”Konsekvenstänk”.

Diskutera, exemplifiera och uppmuntra positiva aspekter kring bra språkbruk, vara en förebild, ett gott exempel etc.

Föräldrar

Utbilda kring hur man bäst stöttar sin ungdom, laget, ledare och domare samt hur man lämpligast agerar när någon form av bestraffning sker. Utveckla någon form av föräldrautbildning.

Överhuvudtaget erhålla kunskap kring regler och de processer som sker vid bestraffningsärenden.

Några ”allmänna” diskussionsfrågor som kommit upp

Är vi mer uppmärksamma på språket idag eller har det de facto blivit grövre?

Är det olika inom olika ”språkområden”?

Riskerna (och möjligheterna?) som uppkommit via tillgången till sociala medier av olika slag.

Gott exempel

Nybro har gjort ett ”fantastiskt” jobb, är även ute i skolor (Camilla vet mer?), projektet heter Fair Future – <http://nybrovikings.com/fair-future/>

B. Hockeyinitierades tankar kring kultur, språkbruk och straff inom ishockey

Denna del bygger på intervjuer med ledare med skiftande bakgrund och erfarenheter – ordförande, seniortränare, ungdomstränare, ungdomsansvarig och ledare på förbunds nivå. Samtliga är män. Resultatet summeras i tre huvudteman: *nuläge, orsaker* och *åtgärder*. I syfte att bidra till en bättre överblick är respektive tema uppdelat i underrubriker.

Nuläge

Någon av de intervjuade menade att det, förutom de ord som skriks i frustration mot sig själv eller andra, förekommer att de yngre spelarna och deras tränare tar efter företeelser på elitnivå. De använder ett språk som de exempelvis hört i TV-sändning. Ett exempel som nämns är:

Alla tränare säger, försök krypa lite under skinnet på dem.

Exemplet visar på någon form av språkbruk som kan sägas ha en spelmässig och taktisk betydelse. Överhuvudtaget nämns att det kan vara ”vilt och hetsigt” i båsen – både bland spelare och ledare. Därför blir ledarnas uppträdande väsentligt för det beteende och språkbruk som uppvisas.

Spelarnas beteende är en spegelbild av tränarnas ledarskap.

Hårdare språk – en generationsfråga

En vanlig uppfattning bland respondenterna är att det är samma tuffa jargong nu som tidigare, men att språket har blivit hårdare och grövre.

När man själv spelade kunde man bli kallad för ”tjockis”.

De språkliga uttrycken har också ändrat sig över tid. Det har blivit ”mer verbalt än fysiskt” jämfört med tidigare.

Varje generation har sina uttryck och då kanske att man själv reagerar mer på nästa generations uttryck.

En tränare menar dock att det inte har blivit värre. Ett grovt språk har alltid förekommit.

Det var lika vanligt tidigare men då var det inga fall eftersom man inte dömde på det. Nu blir det så att alla jagar ett fullt ord.

Trots det anser de flesta att de språkliga uttrycken har blivit grövre. Spelare i exempelvis junioråldern använder frekvent könsord eller rasistiska uttryck. Förr kunde spelarna säga idiot och svära, medan det nu är mer av rasistiska uttryck och könsord.

Respondenterna återkommer ofta till att språket är en generationsfråga. De ord och uttryck som används upplevs inte som normala av flertalet av de som intervjuats, men används ofta av yngre. De uttrycker att det till och med känns obekvämt att nämna orden i intervjun.

Är du böj eller är du nazist? Och man bara... de här orden har man knappt använt och de slänger bara ur sig de från ingenstans.

De menar att man även utanför ishockeyn märker att språket är grövre nu än tidigare och att det inte finns någon respekt för de ord som sägs. En av de intervjuade, som arbetar på en högstadieskola, nämner att man hör dylika ord och uttryck hela tiden. Han påpekar att de försöker regelbundet påverka ett olämpligt språkbruk i det dagliga arbetet i skolan.

Mindre respekt för äldre

En annan aspekt som framförs, och som respondenterna menar hänger samman med ett hårdare språkbruk, är en alltmer bristande respekt för äldre. Det förekommer exempel på hur barn i 10–11 års åldern är uppnosiga mot lärare i skolan, men när skolan tar upp det med föräldrarna så visar det sig att de ofta litar mer på sina barns berättelse än på lärarens. De menar att man ser samma sak inom ishockeyn men att det kan ta sig lite annorlunda uttryck.

När man själv var 14 år och kom upp och fick träna med de äldre så vågade man inte säga ifrån till de äldre eller tränarna. Man föll in i ledet liksom och så smälte man in på det viset. Idag är det nästan som att när de yngre kommer upp så tar de nästan taktpinnen så varken ledare eller de äldre har så mycket att säga till om.

Vidare påtalas att det idag inte blir några konsekvenser när de blir tillsagda för att de gjort något dumt på isen. När tränare säger till så ”går det in genom det andra örat och ut genom det andra”.

Ishockeyns kultur

Flera av de intervjuade talar återkommande om att det finns en tuffare jargong inom hockeyn. Även om det inte är något nytt, det har alltid funnits hårda ord inom ishockeyn, så har uttrycken och orden övergått till att bli grövre. Denna utveckling har skett gradvis och man har successivt blivit van vid att jargong och språk är lite hårdare.

Däremot framförs av några respondenter att det olämpliga språkbruket vanligtvis inte förekommer på riktigt samma grova sätt och lika frekvent i de större elitsatsande föreningarna. Som orsak nämns att föreningar i mindre samhällen lätt kan präglas av ett par lag och inte minst några ledare med olämpligt språkbruk och beteende. I en mindre förening får förmodligen dessa enstaka personer ett större inflytande. De större klubbarna har lättare att ställa krav på tränarna eller kanske göra en överenskommelse som alla förväntas följa.

Men man framhåller samtidigt att det finns mindre föreningar som står för en god föreningsmiljö. De exempel som nämns gäller ofta föreningsmiljöer där man betonar flera värden än att enbart vinna, och att lagen inte sällan består av olika ålderskullar samt både killar och tjejer.

Skillnader killar – tjejer

Av svaren framkommer att ledarna menar att tjejernas språkbruk inte är som killarnas, att de har ett annat språk mellan varandra.

Tjejerna har andra sätt att vara ojunga på, till exempel genom utfrysning. Killarna är mer verbala och det snackas mycket.

Några av respondenterna menar att det enligt deras erfarenhet ofta är en god språklig miljö i föreningar med flera tjejer i sin ungdomsverksamhet.

Orsaker

Samhällsförändringar

Det påtalas, som vi har varit inne på tidigare, att utvecklingen inom ishockeyn hänger samman med samhällets förändring – att hela samhället börjar bli lite hårdare.

Jag märker inom mitt arbete i skolan att det är många som inte har rätta attityden till vuxna liksom, och det speglar av sig på isen också...

En aspekt som lyfts fram är att förändringen inom ishockey, och som följer samhällets utveckling, präglas av att kommunikationen mellan ungdomar sker via sociala medier.

Man kan skriva vad som helst, man behöver inte se varandra. Sedan kommer du i en situation där du får stå till svars för vad du säger och gör.

Tränares och ledares betydelse

De intervjuade är överens om att tränarna och ledarna har ett stort ansvar för vilket språkbruk som används.

Sedan så tror jag att det hänger mycket på hur mycket tränaren själv tillåter att det okej att göra så.

Det framförs att ytterligare en anledning till att det olämpliga språkbruket tycks förekomma i mindre utsträckning i de större elitsatsande föreningarna är att de har fler utbildade ledare. Det anförs också att föräldratränare kan medföra en större risk när det gäller tillämpande av olämpligt språkbruk, detta eftersom som de kanske handlar mer spontant och inte lika professionellt. En förklaring som ges i sammanhanget skulle i så fall kunna vara att en professionell tränare har ett mer långsiktigt perspektiv än ”just den här matchen”.

I en mindre förening där ”alla har koll på alla” är ofta de äldre ungdomarna förebilder som påverkar de yngre ungdomarna när det gäller språkbruket. Här spelar dessa förebilder en stor roll, inte minst med tanke på att det kan råda en större brist på välutbildade ledare/tränare.

Tävlingsmentalitet

En förklaring till ett förändrat och grövre språkbruk anges vara att alla är tävlingsmänniskor. Detta ställer stora krav på domarna att fatta korrekta beslut. Man menar att när domarna tvekar blir det oroligt bland både spelare, ledare och publik. En notering är att domarens syssla har blivit något enklare i pandemitider, när det inte har funnits någon publik på läktaren. Publiken lyfts fram som en orsak till problematiken med olämpligt språkbruk och uppförande. När ungdomarnas adrenalin är på topp i matchsituationen kan det innebära att de lätt hakar på tränare eller åskådarna när de reagerar negativt på ett domslut.

En av de intervjuade, som är tränare, tar upp att man i media ibland hör att hockey är en kampsport och att det ligger i hockeys DNA att man måste få tävla och visa känslor.

En annan intervjuad tränare framför att man måste skilja på *medveten* och *omedveten* handling. Han menar att när barn är i tävlingssituationer så kommer känslomässiga reaktioner. I detta omedvetna tillstånd i en tävlingssituation kan man råka säga saker, men det är mera acceptabelt. Sedan är det ledarnas uppgift att se till att de lär sig, samtidigt som han betonar att vi inte får ta bort känslorna i tävlingen. Om man däremot medvetet är elak är det en annan sak.

Hockeyns karaktäristika

En aspekt som framförs, och som hänger samman med frågan om tävlingsmentalitet, är att det tuffa fysiska spelet med tacklingar bidrar till ökat olämpligt språkbruk. Det påtalas att det är en anledning till att det är mindre olämpligt språkbruk inom tjej- och damishockeyn.

I sammanhanget lyfter man också fram att killar ”ska verka tuffa”. Dessutom att man inom damhockeyn är bra på att flytta pucken eftersom fokus ligger på att utveckla spelet och inte det fysiska, som t.ex. tacklingar.

Herrhockeyn har på det viset en hel del att lära av damhockeyn. Man märker på grabbarna att så fort de fokuserar på att åka runt och tacklas, så blir det bara pannkaka av allting, i stället för att fokusera på att faktiskt spela hockey.

Några respondenter menar att de duktiga killarna så småningom lär sig detta medan tjejerna gör det från start. Några påtalar att eftersom tjejhockeyn inte tillåter tacklingar så blir det inte lika många fall av olämpligt språkbruk och dåliga beteenden.

En annan aspekt som lyfts som en bidragande orsak till att de verbala påhoppen har krupit längre ner i åldrarna, är att det inom pojkhockeyn tillåts mindre fysiskt spel och att det då ligger nära tillhands att ta till verbala uttryck i stället.

Flera av de intervjuade återkommer ofta till hockeyns kultur, och anför att förekomsten av pennalism har varit stark och funnits där ”i herrans massa år”. Detta riskerar att fortgå eftersom de ofta inte finns några närvarande vuxna i omklädningsrummen. Därför skulle ledares eller andra vuxnas närvaro kunna motverka olämpligt språkbruk och beteende.

Föräldrarnas betydelse

Det framhålls att även föräldrarna bär ett ansvar för hur språkbruket ser ut inom hockeyn. Bland annat framförs att det finns föräldrar som ska ”lyckas genom sina barn”. Många föräldrar är väldigt engagerade i sina barns ishockey, på gott och ont, och ett felaktigt beteende från föräldrar kan få konsekvenser. En ledare beskriver detta genom att säga att *det kör tio bilar efter spelarbussen till bortamatcherna*.

Vidare påtalas att allt blir mer organiserat och styrt. En av de intervjuade beskriver att det finns förväntningar om att alla träningar ska vara schemalagda och att det i sin tur skapar krav. Det är nästan aldrig någon spelare som tar sig själv till ishallen, alla blir skjutsade. Man saknar spontanidrotten eftersom ”den fostrade på ett naturligt sätt”.

Medias betydelse

Flera av respondenterna tar även upp medias roll och ansvar. De menar att media bör ta ett större ansvar för vad som visas och lyfts fram. De anser exempelvis att olämpligt språk, uppförande och beteende inte bör få så stort utrymme till exempel i form av reprisbilder.

Åtgärder

Brott och straff

Regelverket anger vad som gäller vid olika typer av överträdelser, till exempel ett dåligt språkbruk.

Säger du så, så spelar du inte.

En av de intervjuade menar att tillvägagångssättet att låta spelare sitta vid sidan som en konsekvens av ett olämpligt språkbruk eller uppträdande gjorde att deras lag fick bort mycket av problematiken. Han anser att det är av stor vikt att på förhand bestämma vilken kultur som ska råda, vilka regler som ska gälla och därefter efterfölja de konsekvenser som bestämts. Vidare påtalas att förbättringen inte bara har synts på språkbruk och uppförande under matcher, utan att det även har blivit till det bättre under träningarna.

Andra intervjuade menar att det i grunden inte är en bra åtgärd att stänga av en spelare – det får ses som en nödlösning. Det viktiga är att arbeta förebyggande. Vidare framhålls att det är viktigt att det vid disciplinären även skickas en rapport till tränaren, inte bara till spelaren. Vi återkommer till detta senare.

Föreningarnas ansvar

Flera av de intervjuade betonar vikten av att föreningarna tar ett stort ansvar. De tycker att föreningarna tydligt behöver markera för lagen och spelarna vad som gäller när man inte sköter sig.

Det viktigaste är att det finns en helhetssyn kring värdegrundsfrågor i föreningen och att synen gäller såväl senior som junior och ungdom. Föreningens arbete bör vara långsiktigt och handla om att förverkliga skriftliga dokument, så som exempelvis verksamhetsplan, värdegrund och spelarutbildningsplan. De skriftliga dokumenten bör kommuniceras även på andra sätt än i just skriftligt format. Föreningens arbete ligger också i att se till att ledarna är utbildade.

Ungdomsledarna behöver alltså tillsammans diskutera förhållningssätt vid olämpligt språkbruk och åtgärderna behöver sättas in i tidig ålder, redan i föreningens yngsta lag. Flera betonar även vikten av att det finns

förhållningssätt för föräldrar, och att dessa uttalas till målgruppen redan i ett tidigt skede.

Det framförs att man måste låta killarna spela ut och visa känslor, men att det då finns en risk att man bryter mot det som är acceptabelt. Efteråt kan man sedan säga ”det där du gjorde där är inte ok”. Om det däremot upprepas så är gränsen nådd, och då bör man genom samtal i lugn och ro påverka spelarens agerande i framtida motsvarande situationer.

En av de intervjuade ger ett exempel på en förening som har inrättat spelarråd i samtliga ungdomslag. Rådet består av spelarna och en vuxen som inte är ledare eller tränare och som utsetts av spelarna. Rådet möts cirka tre gånger per år och syftet är att skapa ett forum där spelarna kan framföra sina tankar och åsikter om saker som bör förändras och som sedan förs vidare till ungdomskommittén och styrelsen. På så sätt får spelarna ta ett större ansvar för det som sker i laget och föreningen.

Ett annat exempel kom från en förening där det förekom pennalism i ett av de äldre pojklagen. Då initierade föreningen ett arbete för att stävja detta. Detta skedde genom samtal där A-lagstränaren medverkade och förklarade hur han såg på det som skett. Man diskuterade etik och moral samt vad man i gruppen menade att det innebär att vara en god lagkamrat. Detta fortsatte sedan med samtal med pojklagets ledare och besök av A-lagsspelare som understödde tidigare samtal. Med detta ville en av de intervjuade ge exempel på att det går att göra mycket i den enskilda föreningen genom att använda den befintliga kompetens som finns.

I detta sammanhang nämns att man vid spelarekrytering bör lägga stor vikt vid spelarens personlighet, till exempel sociala färdigheter och hur spelaren kan vara en bra förebild. Det framhålls att ”mjuka frågor”, som gemensam värdegrund, bör ingå i samtalen inom lagen likväl som till exempel frågan om träningsmängd. Detta kan utgöra en grund för att besvara frågan – *hur blir vi en bättre hockeyförening?*

En annan åtgärd kan vara ett slags mentorskap mellan lagen. Varje lag är ofta ”sitt eget företag”. Här skulle ett erfarenhetsutbyte mellan lagen kring värdefrågor m.m., och inte enbart om spel och taktik etc., kunna bidra till en god miljö.

Man pratar mycket om hur ska vi spela och hela den biten, men det man pratar minst om är hur vi vill uppfostra våra spelare. Hur vill vi att våra spelare ska vara när de kommer fram?

Även i detta sammanhang nämner tränarna den positiva inverkan av att laget och verksamheten består av tjejer och inte bara av killar.

Ett lag där det finns ett antal tjejer med, dämpar. Det är nog som i övriga arbetsliv och skola.

Ledarnas ansvar

Ledarnas ansvar hänger naturligtvis samman med föreningens ansvar. Vi vill här dock framhålla att de intervjuade återkommer till tränarnas/ledarnas ansvar.

Fokus i arbetet med att stävja olämpligt språkbruk bör rikta in sig på ledarna och coacherna.

När en spelare rapporterats för olämpligt beteende under match är det viktigt att det sker en kontakt där man även kan få coachens syn på ärendet. Här menar en respondent att man skulle ”grilla coachen mer”, till exempel genom att ärendet ska villkoras vid upprepad förseelse. Ledaren bör visa hur hen och föreningen arbetar förebyggande med olämpligt språkbruk.

En av de intervjuade ledarna gav exempel på en juniorlagsledare som undersökte vad det innebar spelmässigt att så många spelare drog på sig utvisning och avstängning för olämpligt språkbruk. När ledaren sedan presenterade detta för spelarna blev det en motiverande faktor för att acceptera att ledaren ”skickade dem i duschen” när de bröt mot vad som var tillåtet.

Flera intervjupersoner talar om att ledarna bör ”flytta in” i omklädningsrummet. Med det menas att ledaren ska vara först på plats i omklädningsrummet och vara den sista som lämnar omklädningsrummet.

Vuxennärvaron handlar om att vara på plats där saker och ting händer, och då kunna guida de unga i vad som är rätt och fel. Bra vuxna människor hjälper ju till att hålla en situation under kontroll.

Föräldrarnas ansvar

Föräldrarnas ansvar och betydelse berörs i flera intervjuer men man menar att det är något som är svårt att komma åt. Det kan exempelvis finnas ett språkbruk i hemmet som man inte vill ha i föreningen. Men flera av de intervjuade lyfter ändå vikten av att få med föräldrarna i arbetet. Det är viktigt att föreningen, med dess ledare i spetsen, markerar vilket språkbruk som inte är acceptabelt att använda i omklädningsrummet, på spelarbussen och vid lagets aktiviteter.

Förbundets ansvar – utbyte mellan föreningarna

Här lyfts vikten av ett samlat grepp inom förbundet som kan avspegla sig i en god samsyn bland alla ledare kring frågor om olämpligt beteende och språkbruk. Detta kan vid match medföra att respektive ledare samarbetar för ett gott matchklimat.

Tränarna menar att alla utbildningar bör innehålla värdegrundsfrågor. Det finns idag moment kring domarens roll och regler samt ledarens beteende i förhållande till detta. Men flera efterlyser moment som tar upp hur ledaren ska agera i ett omklädningsrum eller på en träning för att hantera olämpligt språkbruk och beteende.

En av de intervjuade understryker förbundets roll och att det till stor del handlar om kommunikation. Projektet *Slutsnackat* visar vägen och signalerar att arbetet med olämpligt språkbruk är viktigt. I sammanhanget dras en parallell till arbetet med huvudtacklingar, då förbundet tydligt signalerade att detta måste stävjas. Detsamma, menar man, måste ske med olämpligt språkbruk.

Precis som förbundet satsar på arbetet med att utveckla bra hockeyspelare bör man satsa på domarna för att möjliggöra samma utveckling där. Här skulle ett utvecklat mentorskap för yngre domare och yngre ledare kunna vara en möjlig åtgärd.

C. Ungdomars syn på språkbruket i ungdomsishockeyn

Workshop med hockeytjejer

Denna del bygger på workshops med tjejer som spelar ishockey. Alla de medverkade tjejerna har i minst sex år spelat i pojklag även om det har varit flera tjejer i laget. En av de medverkande har också spelat i SDHL. Dessa workshops summeras i tre huvudteman: *nuläge, orsaker* och *åtgärder*.

Nuläge

Tjejerna menar att könsord förekommer bland killarna på varje träning. Det kan ske till exempel vid ett missat friläge. Men det förekommer också svordomar, både bland killar och tjejer. Alla upplever att det är vanligare med olämpligt språkbruk hos killar jämfört med tjejer.

De svär mer och vi använder inte könsord.

Det anförs att ibland används ett olämpligt språkbruk, till exempel *hora*, för att trigga motståndaren. Ett annat exempel som nämndes var kopplat till etniskt ursprung.

*En kille i vårt lag gick på en kille för att han var asiatisk.
Vårt lag har ganska många problem med sånt.*

Det ges också exempel på *snälla* lag, i betydelsen att man inte använder ett olämpligt språkbruk. I de lagen finns ofta ledare eller ledande spelare som säger ifrån. Men tjejerna ger även exempel på andra lag där det finns ledare som skrattar åt olämpligt språkbruk eller opassande beteenden.

Även om tjejerna inte faller in i killarnas beteenden så säger de inte heller ifrån. Men tjejerna tror ändå att deras medverkan inverkar positivt på killarnas språkbruk och beteende. Följande citat illustrerar denna uppfattning:

De tänker nog att det är en tjej bland oss, då kanske man ska bete sig.

Det händer saker, fighter och så, i omklädningsrummet när jag inte är där.

Motståndarna går sällan på mig. Om en kille går på mig får de hela laget på sig.

Tjejerna menar att det skett en viss förändring av språkbruket. De menar att det ses som allvarligare att använda könsord än svordomar. Men de menar ändå att det idag är vanligt, normalt, att använda könsord. Många ser det som likvärdigt med svordomar. Men de tycker också att det inte är så stor skillnad på användande av könsord inom ishockey jämfört med i skolan. Tjejerna upplever att homofobiska eller rasistiska uttryck riktade mot någon annan upplevs som ”värre” än könsord.

Tjejerna menar att de åtgärder som görs mot olämpligt språkbruk sker i efterhand. De anser att det blir konsekvenser av att använda ett olämpligt språkbruk, men att detta blir verklighet *när saker har skett*, i form av till exempel disciplinären och avstängningar. Tjejerna uppfattar inte att det förekommer något uttalat förebyggande arbete för att motverka olämpligt språkbruk.

Orsaker

Tjejerna menar att en viktig och bidragande orsak till olämpligt språkbruk eller beteende är att tränare inte säger ifrån. Det kan till exempel vara en ledare som har en *dålig dag* och då påverkar laget negativt.

Om ledaren slänger en klubba i båset så sprider det sig till spelarna i laget och det blir en negativ stämning i gruppen.

Det förekommer också att andra förebilder, t.ex. äldre spelare eller ledare, använder olämpligt språkbruk eller beter sig illa. Även detta påverkar spelarnas språkbruk negativt.

En olämplig vuxen i ledarroll är ingen bra kombo. Vuxna ska uppföra sig väl och ledare ska vara bra förebilder.

Föreningar som inte har koll på sina ledare anses vara en bidragande orsak till problematiken med olämpligt språkbruk och dåligt beteende. Tjejerna tycker att bra ledare har en tydlighet i sitt ledarskap. De markerar och säger ifrån vid olämpligt beteende/språkbruk.

Sköter du dig inte får du gå av isen.

Kanske finns det också hockeyspecifika orsaker.

Inom hockeyn ska det vara lite macho, man vill leka lite cool.

Det framkommer också att det är problematiskt när domarna tillämpar olika bedömningsnivåer när det gäller olämpligt språkbruk, men också när det handlar om andra incidenter. Det här kan bli ännu mer problematiskt om

ledare har nedslående kommentarer kring domslut gällande olämpligt språkbruk och dåligt beteende.

Åtgärder

Tjejerna menar att tränarna ska säga till när spelarna inte uppför sig. De tror inte att det hjälper att ta in spelarna *på ett möte*. De menar att spelarna inte kommer att lyssna vid en sådan aktivitet. När det får frågan om hur de tror att det skulle gå att sitta i smågrupper och diskutera verkliga case, så är de beredda att ändra uppfattning. Det är ett tillvägagångssätt som de tror skulle kunna fungera som ert bra komplement till ett mer omfattande arbete med ledarna.

Föreningarna, menar tjejerna, bör arbeta med sin värdegrund och se till att den följs av alla ledare. Det ska finnas krav från föreningen på hur en ledare ska vara. Ledarna ska ha samma förhållningssätt över alla åldrar, och de ska vara goda förebilder.

Däremot menar tjejerna att domarna inte ska blåsa för *småsaker*. Det kan till exempel handla om svordomar och könsord som används av en spelare som är missnöjd med sitt eget spel. Det är skillnad om det är riktat mot andra. Dessutom är det viktigt att domarna inte bara blåser och dömer utan har en dialog med spelarna.

Workshop med hockeykillar

Detta avsnitt bygger på en workshop med killar som spelar ishockey. Alla killarna är födda 2005. De har spelat ishockey sedan fem års ålder. Två av dem spelar i ett ungdomslag tillhörande en klubb i SHL medan den tredje spelar i ett ungdomslag vars A-lag ligger i hockeyallsvenskan. Workshopen bygger på tre case som utgör grund för samtalet. Svaren presenteras i tre huvudteman utifrån casen: *olämpligt språk riktat mot sig själv (A)*, *olämpligt språk riktat mot annan person (B)* och *olämpligt språk i andra sammanhang (C)*, samt ett tema som handlar om hur killarna ser på åtgärder för att motverka olämpligt språkbruk och beteende.

Olämpligt språk riktat mot sig själv

I detta case utgår samtalet från en situation där en spelare missar en passning och använder "könsord" riktade mot sig själv och slår klubban i sargen.

De svarande menar att detta beteende inte är rätt enligt reglerna och att ordvalet leder till utvisningen. Men de menar att är skillnad på hur personer i olika åldrar ser på vissa ord, det finns en generationsskillnad.

Jag tror som spelare i denna ålder så tänker man inte att ordet har så stor betydelse. Jag tror att vuxna ser det mer allvarligt. Det har på något sätt blivit så vanligt att uttrycka sig på det sättet.

Killarna menar att det är en form av ungdomsspråk som är vanligt i flera olika sammanhang. Det är ingen som direkt bryr sig om att man inte bör prata på det sättet.

I ishockeysammanhang, på träning och match, finns det regler som anger vad som får sägas respektive inte uttalas, men de medverkande killarna säger att de ändå hör dessa ord ganska ofta på hockeyrinken. Men de tillägger att språkbruket inte enbart förekommer inom idrotten utan också i skolan, ja ”överallt”.

En av de intervjuade beskriver hur han en gång var ”nära att ryka dit själv”. Han missade ett friläge och var nära att säga fel ord.

Domaren var nog lite snäll och lät mig gå där. Det var ju inte mot någon annan ... utan det bara var så enkelt att fan den där pucken skulle ju in. Det bara flög ut.

Så sammantaget menar killarna att detta språkbruk är vanligt och att de som är yngre inte ser lika allvarligt på språkbruket som äldre gör. Dessutom tycker de att det är mindre allvarligt om man riktar de otillåtna orden mot sig själv än gentemot andra.

Olämpligt språk riktat mot annan person

I detta case utgår samtalet från en situation där en spelare riktar nedsättande, sexistiska ord mot en motståndares mamma.

Killarna ser annorlunda på detta case i jämförelse med det tidigare. Nedanstående citat speglar väl hela gruppens syn:

Det här är något helt annat. Att säga något för att klanka ner på sig själv och bli arg är en sak, men att säga det till någon annan är något helt annat. Det blir så personligt och blir som ett hot. Så får man inte göra om det är hockey eller ute på stan.

Killarna menar att det inte är acceptabelt vare sig inom eller utanför ishockeyn. Däremot påtalar de att det händer att killar kanske inte tänker sig för utan att vissa ord ”flyger ut”. De nämner dock att det inte är lika vanligt

som att spelare riktar otillåtna ord mot sig själv, exempelvis förekommer det i situationer där det blir gruff.

Däremot ser man annorlunda på trash talk:

...att snacka lite skit kan vara helt ok. Men detta är inte ok och det måste bort. Det är dessutom riktat mot spelarens mamma. Då blir det något annat.

När de ska förklara denna ståndpunkt menar de att en spelares mamma inte har något med detta att göra. Det blir att ta det för långt.

Det är fegt på något sätt. Blanda in en spelares familj blir fel på alla håll. Den kommentaren är så onödig att det finns inte.

Sammantaget menar killarna att det olämpliga språkbruket förekommer och att det är mindre acceptabelt när det riktas mot någon annan. Och än värre om det handlar om en motståndares familj. Däremot tycks de anse att trash talk, *att snacka lite skit*, är något som ingår i spelet och kan accepteras.

Olämpligt språk i andra sammanhang

I detta case utgår samtalet från en situation där en person vid en mångkamp med släkt och vänner riktar sexistiska ord mot en medtävlade.

Killarna återkommer till generationsskillnaderna. De menar att ungdomar är mer vana vid en annan typ av språk. Även om de tycker att det verkar lite konstigt att använda sexistiska ord i ett sammanhang som inte är på allvar, utan mer präglad av "skön stämning".

Det är ju inte på liv och död. Konstigt att använda så hårda ord.

Utifrån caset diskuteras om killarna ser olika på det språkbruk som används beroende på i vilket sammanhang det förekommer, och om de anser att det kan vara skillnad mellan olika idrotter.

De uttalar att ishockeyn skiljer sig från till exempel fotboll. Ishockey är en hårdare och mer aggressiv sport, exempelvis är det inte ovanligt att flera spelare hamnar i kontakt med varandra vid en blockering. Det är då enklare att det kan komma olämpliga ord, även om båda idrotterna har samma regler gällande språket på plan. En orsak till olika beteenden och språkbruk förklaras med att man i allmänhet är väldigt nära varandra i ishockey.

Man kanske är tjurig över en tackling man fått och så står man bredvid varandra vid en tekning. Det är inte så ofta man står bredvid varandra så länge i fotboll. Man står i 15 sekunder vid en tekning och stirrar varandra in i ögonen och då är det lätt att det kan komma något.

Som nämnts tycker killarna att ishockey är en tuffare sport och att det påverkar ordval och beteende. Det är annorlunda i fotboll.

Det syns tydligare om du gör något fult. I hockeyn kan du komma undan med lite fulare saker. Det är en tuffare miljö.

Vidare när killarna utvecklar skillnader mellan ishockey och fotboll nämner de att man är på varandra hela tiden, tacklar varandra, slår med klubban på varandra. Om du slår på en motståndare med lite hetsigare humör så är det i gång.

Det handlar om det mentala. Om domaren tittar åt ett annat håll så ger man ett rapp på benet.

Även om detta mer eller mindre förekommer i varje match är det ännu vanligare vid till exempel derbymatcher eller i avgörande matcher i cuper och seriespel.

Det är vanligare i en viktig match i serien där man måste vinna. Det är som en del av spelet och man gör allt för att vinna och då tvekar man inte för att göra något fult.

Spelarna är överens om att det är värre med rasistiska angrepp än könsord. Men den stora skillnaden ligger, som nämnts tidigare, i om orden är riktade mot någon person eller något som man slänger ur sig i stridens hetta. Därför menar de att homofoba och rasistiska uttryck riktade mot annan person är mera personliga, medan könsorden mer kan ses som vilken svordom som helst.

Man lär sig ett språk när man kommer in i hockeyn. Som ung kille hörs andra säga det "ena eller andra" och man tar efter, men förstår inte konsekvenserna av det. Men sammanhanget spelar roll, exempelvis säger killarna att de är mer bekväma bland ungdomar än bland vuxna. Det går att säga vad som helst i den mindre kompisgruppen, men ute på stan säger man ingenting.

Killarna menar vidare att det olämpliga språkbruket är betydligt vanligare bland killar än bland tjejer.

*Tjejer är väl över lag mer mogna och tänker efter lite mer.
Vi killar har nog fått en bild av att vara tuffare, inte visa
känslor och att tala med varandra med en tuff jargong.
 Tjejer har en annan relation till varandra och därför
använder de inte de orden.*

Åtgärder för att motverka olämpligt språkbruk och beteende

Killarna vet att antalet disciplinären den har ökat och tror att det beror på att det dåliga språkbruket med tiden gått längre ner i åldrarna.

*Jag hör ju 10–12 åringar uttrycka sig på det viset. Det
gjorde inte vi. Man tar efter och en liten kille som ser upp
till äldre gör som de gör.*

De uttrycker att ledare och föräldrar är viktiga förebilder som bör markera vad som acceptabelt och tillåtet. I sina hockeylag pratar de på möten någon gång per år om vad som är rätt och fel, och vad reglerna säger om vad som är tillåtet. Men de påtalar att när de är inne i matcherna är det ingen som bryr sig om det.

Men förekomsten av möten och samtal om språkbruket varierar från klubb till klubb.

*Vi hade looker room talk och talade om det här. Vi
diskuterade värdegrund, att vi ska visa respekt och så...*

En spelare säger att de diskuterar detta mycket sällan i hans förening. Medan en annan klubb har haft mer frekvent snack om vad man får göra och inte göra samt vad vi i vår förening vill stå för.

*De har koll på oss. Det gäller även när vi går omkring och
har våra klubbjackor på oss.*

En spelare har en lagkompis som blev anmäld och föremål för ett disciplinärende. Han fick en avstängning vilket nog ledde till att lagkamraterna tänkte till lite extra. Men en annan spelare berättar att de har haft flera fall i hans klubb, men att de inte har följts upp eller diskuterats.

Killarna tycks vara överens om att det är rimligt att om någon gör fel så ska vederbörande ha ett straff. På så vis sätts en gräns som gör att spelarna kommer att lära sig på sikt. Vidare uttalar de att de vill ha tydliga regler och hårda straff eftersom alla ”inte har koll”. Men det måste vara en konsekvent bedömning. Killarna nämner att det är stor skillnad på hur domare dömer.

När vi har en domare som är stenhård på allt då säger man till i periodpaus, "låt bli det där för han tar allt".

Killarna tycker att det ofta beror på hur erfarna domarna är. De säger att när de var yngre kunde det vara domare som var mellan 15 och 45 år. Då såg de tydligt att erfarenheten har en stor betydelse.

En av spelarna tar upp att frågorna måste in som en del i träningen.

Det finns ett talesätt "som man tränar spelar man". Därför måste det även hanteras på träning och av ledarna. Det måste komma in ett steg i taget i vardagen för att få slut på det på matcherna. Man måste börja någonstans.

Killarna betonar de vuxnas ansvar. De menar att om saker uppstår på träning så bör ledarna ta det direkt, men det kan vara olika om situationen bör tas upp i helgrupp eller enskilt. Det kan också vara bra med särskilda teoripass om regler och uppträdande.

Om man ska skapa en bra språkmiljö så är ledaren central. Ledaren är ju en förebild så det måste absolut börja där.

De menar också att det ska vara ett arbete och en tydlig linje genom hela föreningen. Det måste finnas en tydlig bild av hur vi använder vårt språk redan från början. Även här har ledarna en stor betydelse. Det är viktigt att skapa en personlig relation där det går bra att ta upp alla saker – både bra och dåliga.

D. Domares syn på språkbruket i ungdomsishockeyn

Denna del bygger på en intervju samt en workshop med ishockeydomare. Intervjun genomfördes med en kvinnlig domare som har dömt i över 20 år. Hon dömer SDHL och herr div 2 och har därtill erfarenhet av att ha spelat ishockey i ett pojklag. I den genomförda workshopen medverkade manliga domare med erfarenhet av barn-, ungdoms-, junior- och seniorhockey. De medverkande respondenternas svar summeras i tre huvudteman: *nuläge*, *orsaker* och *åtgärder*.

Nuläge

Domarna menar att man kan förstå att en spelare skriker könsord efter att ha missat ett friläge. De menar att det förekommer ofta.

Vi förstår deras besvikelse över sig själv, men man har ju skrivit regelboken så att orden inte är godkända att säga, och då har vi ju inget alternativ när halva hallen hör det. Det sägs ju inte i normal samtalston, utan det hörs ju.

Det framförs att detta blivit mycket värre över tid. Det har eskalerat sista åren trots den nya regeln kom.

Det är lite sjukt att säga så här, men jag vet knappt hur många gånger jag hör sådana ord förekomma på isen. Det är inte alltid man väljer att skicka en rapport på det. Utan att man ens tänker på det kan man i ren frustration skrika ett könsord utan att reflektera vad det faktiskt är man säger.

Domarna menar att man p.g.a. den vanliga förekomsten av olämpligt språkbruk ibland väljer att prata med spelarna i stället för att skicka en rapport. De tycks vara eniga om att man hellre ser att domaren pratar med spelarna än att ta utvisning och rapporterar. Detta eftersom de anser att man lätt häver ur sig något när man missar öppet mål eller ett friläge.

Så länge orden inte sägs till någon utan sägs i ren frustration behöver man inte göra så stor sak av det. Könsord ingår i det normala snacket för ungdomar idag.

Över lag menar domarna att det är vanligare att olämpligt språkbruk används för att klaga på sin egen insats än att rikta det gentemot någon annan. De är

överens om att det inte är acceptabelt att använda olämpligt språkbruk gentemot någon annan.

När olämpligt språkbruk används mot någon annan, även om det inte sker så ofta, är det ofta homofobiska uttryck som används. Man kan t.o.m. höra uttryck som *att jag ska döda dig!*

Det finns föräldrar som skulle svara att deras barn inte kan sådana ord, men de skulle vara med i omklädningsrummet en kvart.

Rasistiska uttryck är också något som förekommer. Vissa föreningar utmärker sig mer, och domarna menar att problematiken syns tydligast på de mindre orterna.

Även om domarna menar att samhället i stort ses som en orsak till ökat olämpligt språkbruk så finns det en egen kultur inom hockeyn.

Saker som sägs kan upplevas legitima att uttrycka på en hockeyrink, men rentav olämpliga i andra sammanhang utanför hockeyn.

Det framhålls dock att det numera är ”ganska snällt” i omklädningsrummen jämfört med 1990-talet. Domarna uttrycker att det har lugnat ner sig. Det förekommer sällan någon pennalism och det är inte längre acceptabelt att tillämpa kollektiva bestraffningar för att exempelvis någon enstaka spelare är försenad. Det kan dock finnas kvar något av hur det var förr och det är då ofta kopplat till ledare som var med tidigare. Samtidigt inser de flesta idag att de inte får agera på samma sätt som tidigare. Det beror framför allt på att det inte längre anses som acceptabelt i samhället rent generellt. Det framförs också att det har med idrottspolitik att göra, man är idag mycket mer medveten om idrottens roll i samhället.

Domarna påtalar att det är vanligare med olämpligt språkbruk inom pojk- och herrishockeyn än inom tjej- och damhockeyn. Samtidigt uttrycks att det är en svår uppgift att komma åt den machokultur som finns inom hockeyn, detta trots olika ledares idoga arbete. Konstanta skämt på någon annans bekostnad är ”vardagsmat”. Vidare nämns att det ofta förekommer ”skojbråk”, även om alla inblandade kanske inte uppfattar det som skoj. Andra uttryck för machokulturen är fula uttryck och att det spelas Eddie Medusa-låtar på hög volym i ishallen.

Det finns alltid dom som hävda sig inför de andra i hockeyomklädningsrummet och då kan det trappas upp. Det blir något normalt.

En observation är att om det är kvinnliga domare med på isen så förekommer inte olämpliga språkbruket lika frekvent.

När man har haft lagen helgen innan och så får man returmöte helgen efter och då har du en tjejdumare med på isen och det är ett helt annat språk på isen.

En orsak som nämns är att killarna inte vill göra bort sig inför tjejerna. En av domarna ger exempel på hur kulturen med olämpligt språkbruk ändrats till det sämre när en tjej i laget ovanför slutade.

Pojkar vill hävda sig hela tiden, men när en tjej kommer med så blir det liksom som om de sänker sig lite, de har inte samma behov av att trycka ner varandra.

Domarna menar att det i övre junioråldern förekommer mer olämpligt språkbruk än i seniorhockeyn. Däremot är det inom seniorhockeyn vanligare att språket riktas mot motståndare, t.ex. när det gruffas efter avblåsningar.

Orsaker

En av de viktigaste orsakerna till olämpligt språkbruk eller beteende är enligt domarna att det accepteras av tränarna.

Om tränaren är bra brukar också spelarna vara trevliga och duktiga på att sköta sig.

Domarna menar att förändringarna i regelverket, som innebär att ett olämpligt språkbruk inte behöver vara riktat gentemot någon för att bestraffas, har bäddat för en större problematik.

De påtalar vidare att många olämpliga ord har blivit en del av dagens samhälle. Ord som man kan höra utanför krogen en fredagskväll kan lika gärna förekomma mellan två spelare på en hockeyplan. Domarna menar att det säger något om hur samhället är och har blivit.

Det är ju så att om jag hade hört någon säga det på stan till varandra så hade jag inte lyft ett ögonbryn. Jag hade bara gått förbi, medan man på en hockeyplan reagerar helt annorlunda och lägger fokus på det.

Aktuella olämpliga ord förekommer även i skolan och på fritiden. Med tanke på detta diskuteras att orden kanske inte har samma betydelse och effekt som kan uppfattas av vuxna. Sammantaget menar domarna att hockeyn följer

samhällets utveckling när det gäller klimat och språk. Barn har inte samma respekt för vuxna som tidigare.

Är det ingen som säger till, är det lika med ok.

I regelboken anges exempel på ord som kategoriseras som olämpligt språkbruk och det framgår med tydlighet vilka åtgärderna ska ske när orden används.

Om vi domare skulle döma exakt enligt regelboken så skulle det bli sidbyte mellan avbytarbås och utvisningsbås.

Man kan alltså inte alltid döma för allt som står i regelboken. Kommentarer som ”fan vad du är dålig” till domaren ska vara två minuters utvisning, men tas inte alltid. Regelboken när det handlar om språkbruket är som nämnts tydlig, men när det gäller andra förseelser är det inte lika svart eller vitt, utan mer en bedömningsgrad. Domarna tror dock att deras arbetsmiljö förmodligen skulle bli mycket bättre om man konsekvent under ett tag dömde helt efter regelboken. En av domarna tar som exempel den förändring som skett inom fotbollen där man ger gult kort för motsvarande olämpliga ord och hur det lett till att det opassande språkbruket nu i stort sett helt är borta.

En annan orsak till att olämpliga språk används på en hockeyrink är, som tidigare framhållits av domarna, den machokultur som finns inom sporten – killar vill visa sig macho och coola.

Det är inte svårt att få en kille i puberteten att tända till och visa sig macho. Här har ledarna en stor inverkan på killarnas språkbruk och beteende.

Machokulturen får tid att utvecklas eftersom hockeyspelarna normalt spenderar betydligt mer tid i omklädningsrummen än man till exempel gör i fotboll. Domarna anser att det är i omklädningsrummet som machokulturen växer. I övre juniorålder har många spelare egen bil och kan stanna kvar länge i omklädningsrummet efter en träning.

I omklädningsrummet lämnas de vind för våg och man låter de härja fritt där. Vi har sett på våra 10-åringar att det rätt fort kommer ”ord” där. När vuxna vistas i omklädningsrummet hålls det igen.

Domarna menar att det är kombinationen killar, hockey och omklädningsrum som är en viktig orsak till kulturen med olämpligt språkbruk och beteende. En av domarna ger exempel på att jargongen förändrades när hans umgänge

bestod av bara innebandykompisar och inte av både innebandykompisar och hockeykompisar.

När hockeykillarna var med handlade snacket främst om sprit och brudar.

Det är viktigt med bra förebilder i yngre åldrar. Det handlar inte bara om ledare, utan också om föräldraskapets betydelse. Föräldrarna på läktaren visar ofta samma engagemang och adrenalinnivå som spelarna på isen i exempelvis barn- och ungdomscuper. På föreningsnivå bör det därför finnas ett arbete med föräldrarna.

Domarna menar att regeln om språkbruk inte är helt accepterad av spelare och inte heller av ledare/tränare. Därför bör man även ta utvisningar på ledare/tränare som inte uppför sig. Domarna framhåller vidare att det på sociala medier inte är många som håller med om att en spelare ska bli avstängd för att ha använt ett olämpligt språkbruk mot en annan spelare.

De tycker att det är mesigt och att man inte får säga någonting, att det är hockey det handlar om.

Åtgärder

Domarna är överens om att problematiken kommer att eskalera om man inte vidtar åtgärder och konsekvent dömer för olämpligt språkbruk. Det framförs att regeln om olämpligt språkbruk ska finnas kvar, men att det bör finnas fler möjligheter i straffskalan än avstängning. Straffet i form av avstängning gör att domarna ibland undviker att döma för olämpligt språkbruk.

Som domare måste man ha lite känsla för spelet. Åker en spelare förbi och säger xx vad dålig jag är idag så kanske inte jag går in och säger att du kan gå och duscha och så ses vi någon annan match. Hade det varit möjligt att utdöma ett mindre straff, en tvåminuters- eller tiominutersutvisning, ungefär som ett gult kort i fotboll, så tror jag att vi hade vågat gå in och plocka mer och att det gett en bättre effekt i längden.

Domarna påtalar att man inte enbart kan förändra det som sker i omklädningsrummet, utan att det handlar om allt runt omkring spelarna, till exempel hur det är i skolan. Men de menar ändå att en viktig åtgärd för att motverka olämpligt språkbruk och beteende kan vara att det finns vuxna som är närvarande i omklädningsrummen. En annan positiv påverkan på problematiken kan vara att det kommer in fler tjejer i sporten, till exempel som domare.

Ytterligare en åtgärd som föreslås är att alla ledare och lag bör ha en genomgång av nya regler och regelförändringar inför varje säsong, detta så att spelarna och ledarna vet orsakerna till utvisningarna. Det skulle kunna förebygga många utvisningar för olämpligt språkbruk. Domarna tror att det inte förekommer ofta att spelarna har fått regelgenomgångar inför säsongerna. Däremot framförs det att spelare och ledare från elitklubbarna ofta har bättre generellt regelkunnande än vad som gäller de som kommer från mindre klubbar.

En aspekt som framkommer är att domarkurserna borde innehålla mera av diskussioner och samtal kring olika situationer och innebörden av olika regler i stället för att man ”bara sitter och lyssnar”.

Man lär sig inte genom att höra det en gång.

Det markeras också att det är viktigt att alla domare håller samma bedömningsnivå.

Alla domare måste dra sitt strå till stacken och visa att vi är på samma nivå, att ingen accepterar ett sånt här beteende.

Det är även väsentligt att uppmärksamma ledarnas sätt att kommunicera med domarna och att klimatet i samband med matcherna påverkar språkbruk och beteende hos spelarna.

Ledarna borde ställa frågor om domslut. I stället för att skrika ”Hur i h-e kan du missa trippingen där nere?” kan frågan formuleras ”Vad hände när min kille ramlade där nere?”

Domarna tydliggör att det kommer att innebära ett stort arbete på föreningsnivå om man vill komma till rätta med olämpligt språkbruk, inte minst eftersom det har gått så långt som det gjort idag.

De skrikande orden och det dåliga beteendet måste förändras. Det är ju en av anledningarna till att många domare slutar att döma redan i ungdomsåren. Det är ju då det är som jobbigast att få de där skällsorden.

Det är därför viktigt med ett bra stöd runt ungdomsdomarna under deras första år som domare.

När man är 12–13 år och det står en vuxen karl och skriker på en blir man ju inte så stor.

ANALYS AV SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM ISHOCKEYN

A. Workshops och intervjuer – sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattas *Del 2: Undersökning om språkbruk och straff inom ishockeyn*. De områden som ingår är (A) intervjuer med representanter för Smålands Ishockeyförbund och Disciplinnämnden i Region Syd, (B) intervjuer med ledare och tränare, (C) workshops med hockeytjejer och hockeykillar samt (D) workshop och intervjuer med hockeydomare. Sammanfattningen uppställd i punktform. Sammanfattningen följs sedan av en analys.

Nuläge

- Det har alltid förekommit snack på plan, men språket har blivit hårdare.
- Däremot är det mindre fysisk pennialism än tidigare.
- De yngre ser inte/värderar inte det otillåtna orden på samma sätt.
- Samma utveckling av språket på plan ser man i övriga samhället – men det som är tillåtet att säga på gatan ger straff i ishockey.
- Eventuellt hänger det förändrade språkbruket samman med mindre respekt för äldre.
- Ishockeyns machokultur påverkar beteende och språkbruk.
- Det är inte samma snack mellan tjejer som spelar hockey.
- I mixade grupper är det olämpliga språkbruket mindre förekommande.
- Olämpligt språk och beteenden är mindre förekommande i de större elitklubbarna med professionella ledare.
- Det är vanligare med olämpligt språkbruk och beteende om tränare inte har förmåga att säga ifrån.
- Ibland förekommer de otillåtna orden så ofta att domarna inte kan döma på allt.
- Det är lugnare om det finns kvinnliga domare på isen.

Orsaker

- Samhället har blivit hårdare, märks i skolan och på fritiden – hockeyn följer med.
- Olämpligt språk och beteenden är beroende av hur ledarna agerar/vad de tillåter.
- Det finns många förebilder, ledare och äldre spelare, som använder ett olämpligt språkbruk.
- Beteendena påverkas av tävlingssituationen.
- Hockey är en intensiv och fysisk sport med mycket kroppskontakt vilket lätt leder till ett aggressivt beteende.
- Hockeyns kultur förknippas med en tuff jargong.

- Killarna tillbringar mycket tid i omklädningsrummet – där kan en osund kultur skapas.
- Föräldrar som är (för) engagerade och vill att barnen ska vinna kan bidra till oönskade beteenden.
- Det är ett problem att domarna inte är konsekventa och tillämpar olika bedömningsnivåer när det gäller olämpligt språkbruk.
- Det framförs samtidigt att domarna inte ska döma för småsaker.
- Vissa anser att man ska skilja på om de olämpliga orden används av en spelare som är missnöjd med sitt eget spel eller om orden riktas mot någon annan.
- Det framförs att regeln om språkbruk inte är accepterad av alla spelare och ledare.

Åtgärder

- Reglerna är tydliga – om du gör detta så händer detta.
- Det är bättre med långsiktiga lösningar än avstängningar – men man måste ändå döma konsekvent och visa att regelboken gäller.
- Föreningarna har ett avgörande ansvar – värdegrundsdokument ska implementeras och följas.
- Ledarna har kanske det största ansvaret. De måste föregå med gott exempel och konsekvent se till att regelverk och värdegrundsdokument följs.
- Det ska finnas vuxna (ledare eller föräldrar) i omklädningsrummet.
- Föräldrarna måste involveras i utvecklingsarbetet.
- Alla förbundets utbildningar ska innehålla värdegrundsfrågor.
- Det är avgörande att förbundet signalerar att projektet som *Slutsnackat* är av stor vikt.
- Det bör vara regelgenomgångar i alla lag inför varje säsong.
- Viktigt att stödja alla unga domare.

B. Analys

I detta avsnitt diskuteras delar av resultaten från intervjuer och workshops och vi gör kopplingar till de två inledande texterna i del 1, *Ett inledande kulturellt och historiskt perspektiv på språkbruk inom ishockeyn* och *Reflektioner kring hur man kan se på straff*. Avsnittet är indelat några teman som på olika sätt angör till varandra.

Hockeyns kultur i samhällsperspektiv

Många av de aspekter som framkommer i samband med workshops och intervjuer kan kopplas till beskrivningar som görs av ishockeyns kultur. Det talas exempelvis, ibland lite svepande, om ishockeyns machokultur. Man ska

vara en tuff kille, kanske till och med leva upp till hur en ”riktig hockeykille” ska vara. Vi har tidigare talat om att det samtidigt kan finnas flera sätt att vara man på men att en form av manlighet, det som ofta i dagligt tal kallas machokultur, har blivit dominerande inom ishockeyn. Inom akademien benämns detta som ”hegemonisk maskulinitet”. Denna dominerande machokultur karaktäriseras av en tuff jargong som ofta innehåller sexistiska, rasistiska eller homofoba kommentar, inte sällan för att beskriva hur man ska vara eller inte får vara.

I samband med resonemanget kring machokulturen inom ishockey vill vi också påminna om att den allmänna uppfattningen bland de medverkande personerna är att det är stora skillnader mellan killars och tjejers beteende och språkbruk. De menar att tjejer i betydligt mindre omfattning använder samma olämpliga språkbruk som killarna gör. Dessutom tycks den allmänna uppfattningen vara att killars beteende blir mindre olämpligt om det finns tjejer eller kvinnor med i miljön – som spelare, ledare eller domare.

Vidare framkommer att man bör förstå att det kan förekomma olämpligt språk eller beteende för att det är sådant som kan ske i stridens hetta. Det kan också förstås utifrån att man till exempel ofta i media uttrycker att vi måste tävla mer. Vi har i våra forskningsnedslag talat om ett gentlemannaideal som innebär att det är viktigt att vinna, men att det är minst lika viktigt hur man vann eller förlorade. Man ska uppträda som en gentleman i med- och motgång. Men vi visade också att det skett en förskjutning av dessa ideal till att alltmer betona vinstens betydelse. Man kan faktiskt tala om ”konkurrerande” ideal som existerar samtidigt. Det kan på olika nivåer, i olika ligor eller länder, finnas olika ideal samtidigt, vilket kan innebära att man i en liga accepterar mera aggressiva beteenden och språk än i en annan. I relation till projektet *Slutsnackat* skulle vi kanske kunna säga att man inte kan tala om en värdegrund, i singularis, utan om att det finns flera olika värdegrunder samtidigt inom ishockeyn beroende på land, liga, nivå eller ålder. Det skulle då kunna bidra med en förklaring till varför det kan vara svårt att stävja vissa beteenden eller språkbruk. Hockeyspelande killar och tjejer kan se etablerade spelare/förebilder och personer inom olika media likväl som domare förespråka eller legitimera totalt olikartade beteenden.

I samband med detta vill vi uppmärksamma det tidigare resonemanget om kulturellt våld. Med det menas att det i vissa sammanhang anses försvarbart att agera på ett aggressivt sätt, till exempel genom ett olämpligt och nedvärderande språkbruk. Man talar om att ”komma under skinnet på motståndarna”. Ofta används beteckningen ”energispelare” för att beskriva de som distraherar och provocerar motståndare i syfte att de ska spela sämre eller dra på sig utvisningar. Det anses försvarbart för att man gör det för lagets bästa. Att använda språkbruket som vapen eller medel för att skapa

fördelar för sig själv och laget betraktas som något helt annat än ”grodor som flyger ur munnen”.

Förutom att man kan ha synpunkter på vilket språk som ska finnas på en hockeyrink innebär den dominerande maskuliniteten en risk att män som inte passar in, eller vill anpassa sig till kulturen, lämnar eller lämnas utanför. Vi kallade detta tidigare för *exclusion*. I praktiken innebär det att killar som inte ”stämmer överens” med den maskulinitet som dominerar, i praktiken inte börjar eller vill vara kvar i ishockeymiljön. Vidare kan det naturligtvis medföra att föräldrar inte vill att deras barn ska syssla med ishockey utan vara aktiva i någon annan idrott. Bland annat har forskning vid Linnéuniversitetet visat att ishockeyföräldrar fäster stor vikt vid den miljö som man lämnar sina barn till.

Vidare framhålls i intervjuerna att *det alltid varit så inom ishockey* medan den forskning vi presenterat visar att manlighetsnormer förändras över tid. Därför kan man inte svepande säga att det är på ett visst sätt och ta det för givet, eller som ibland framförs, till exempel i olika media, att det ligger i ishockeyns DNA att agera på ett visst sätt. Om det finns något som kan kallas ishockeyns DNA så visar forskningen att den omskapas över tid. Därför kan inte ett sådant resonemang ensidigt användas för att försvara ett visst olämpligt språkbruk.

Våra nedslag i forskningen visar även att olämpligt språkbruk inte är någon ny problematik, utan att den har funnits med inom ishockeyn alltsedan starten. Däremot har inställningen till det som uttalas varierat över tid. Variationen kan säkerligen därför förstås i relation till utvecklingen i samhället utanför ishockeyn. Flera av de medverkande personerna påpekar också att problematiken inom ishockeyn hänger samman med samhällsutvecklingen och att vi exempelvis kan se samma exempel på språkbruk i skolan.

Vi har tidigare i rapporten diskuterat att det ökade antalet bestraffningar på grund av nedsättande språkbruk både kan ses som del i en övergripande samhällsutveckling och som en anpassning till nordamerikanska ishockeyideal. Beaktas kopplingen mellan samhällsförändring och utvecklingen inom ishockeyn, blir projektet *Slutsnackat* en betydligt mer omfattande och komplex fråga än enskilda händelser och handlingar på isen. Vi kommer att återkomma till detta senare när vi diskuterar det värdegrundsarbete som måste till för att skapa en långsiktig förändring.

Regler, brott och straff

Ett centralt område i denna studie handlar om synen på regler och bedömningar, och vilken betydelse de har för att förändra ett olämpligt språkbruk på kort och lång sikt.

Ett viktigt perspektiv i sammanhanget är vad som i ett akademiskt perspektiv brukar kallas "passivt samtycke". Det innebär att man genom att delta i en idrott accepterar de regler som gäller, även om handlingar och beteenden som är accepterade skulle vara straffbara i andra sammanhang. Om en idrottare till exempel sysslar med MMA får vederbörande acceptera att motståndaren slår och sparkar personen på ett sätt som skulle leda till fängelsestraff om det skedde "på gatan" – *den som sig i leken ger, den får leken tåla*. En avgörande fråga blir hur långt detta passiva samtycke sträcker sig? Det kan också förändras genom att regelverk och regelbedömningar förändras över tid. Exempel från ishockey kan vara ändrade regler för interference eller offside i målgården. I praktiken innebär det att vad spelarna passivt samtycker till förändras över tid, kanske från en säsong till nästa.

Men även om det finns tydliga regler så ska domaren tolka reglerna. Vi talade om ett formellt system som avser att skapa en form av rättssäkerhet, dvs. att liknade situationer och prestationer förväntas bli bedömda på samma sätt. Men problemet är att alla regler – även strikt formella – ska tillämpas i olika och ibland helt skilda miljöer/sammanhang, och att situationer måste tolkas huruvida de kan hanteras inom ramen för dessa regler. Dessutom kommer denna tolkning att påverkas av individuella erfarenheter, attityder och kulturella föreställningar. Vi talade om att man i stället för en strikt regeltolkning bör betona "the ethos of the game", spelets idé. Det kan förstås som icke officiella och underförstådda överenskommelser, en sorts tyst kunskap som skapas inom ishockeykulturen. Domarna bör därför tillämpa ett "diskretionärt beslutsfattande" – dvs. ta hänsyn till situationen, omständigheten och händelsen. Det finns alltså ett tydligt regelverk som syftar till en nollvision, men domare förväntas döma utifrån en god spelförståelse.

Regler måste följaktligen ses som ett ramverk, där innehållet (målningen) skapas av den kommunikation och de förhållningssätt som utvecklas i praktiken. Därför bör kommunikationen mellan spelare, domare och ledare utvecklas och bygga på "ömsesidig förståelse" och respekt för de olika rollerna. Lanseringen av en "Nollvision" bör i det här sammanhanget ses som ett ramverk, och därmed mer som ett *medel* och som en riktning för arbetet och en vision om ett förbättrat språkbruk. Detta snarare än ett – mer eller mindre ouppnåeligt – mål, som i så fall skulle kräva strikt tillämpning/regeltolkning, utan känsla och förståelse för spelets idé ("the ethos of the game") och dess kultur, och därmed vara relativt kontraproduktivt. I detta sammanhang brukar rättssociologer tala om "rätten

som förmedlare av goda värden”,⁶³ med vetskapen att praktiken är mer komplicerad och ofta sätter käppar i hjulen när det gäller tillämpningen. Men detta underminerar inte betydelsen av mål/visioner. ”Rätten”, i vid mening (regler, lagar, normer, visioner), och dess kommunikation, riktar vårt kollektiva lärande och ger vägledning åt önskat beteende och handlingar.

Men oavsett vilka regler som gäller, eller hur domarna tillämpar dessa, visar forskning på området att hårdare straff inte hjälper. Erfarenheten har pekat på att gemene man inte avskräcks på grund av att enskilda individer bestraffas. Möjligen visar bestraffningar efter regelbrott vad en viss idrott anser är ett acceptabelt beteende, men de har begränsad långsiktig betydelse. Det går alltså inte att uppnå hållbara och långsiktiga förändringar av beteenden via en ”strömbryarteknik”, till exempel nya strängare regler och utdömande av straff eller andra påföljder. I stället anförs att långsiktiga attitydförändringar måste ske via förståelse och kunskap samt genom att man kortsiktigt anpassar sitt beteende till gällande regler för att slippa straff.

Därför går det att hävda att regler och straff kan påverka beteenden på plan, men inte de värderingar som orsakar beteendena. För det förordas i stället andra mera positiva styrmedel, till exempel i form av belöningar av det som är önskvärt och ett positivt förändrat beteende. Belöningar kan handla om såväl uppmärksamhet och uppskattning som priser, utmärkelser och ekonomiska bidrag.

I intervjuerna framhölls att tränarna bör förklara att regelbrott (och straff) gör att laget har svårare att vinna. Men detta resonemang, och de belöningar som ett bra beteende kan ge, ska dock ställas mot vad ett lag eller en spelare kan vinna genom att agera på ett regelvidrigt sätt. Det kanske ses som viktigare att vinna genom att provocera/håna en motståndare än att erhålla fairplay-priser...

Ett annat styrmedel är att genom utbildning skapa en djupare förståelse för handlingar och dess effekter, bortom den enskilda handlingen. Det skulle kunna leda till större kunskap om och förståelse för idrottens relation till övrigt samhällsliv och dess normsystem. Vidare skulle det kunna medföra en förståelse för betydelsen av att ändra synsättet *den som sig i leken ger, den får leken tåla*, eftersom det innebär en isolering och att idrottens normsystem inte går hand i hand med samhällsutvecklingen och dess normgivande utveckling.

---

⁶³ Hydén, Håkan (1989) ”Rätten som förmedlare av goda värden”, s 43-69 , i Carle & Thornborn (red), *Det godas vägar och avvägar*. Research report from the Department of Sociology, University of Göteborg.

Att skapa bestående förändring

Vi har i analysen ovan diskuterat dels hur spelarnas språkbruk och beteenden hänger samman med ishockeyns kultur och det omgivande samhället, dels hur tydligare regler och hårdare straff eventuellt på kort sikt kan påverka den enskilde spelarens beteende, men har mycket begränsad långsiktig effekt. Som vi tidigare framhållit kan långsiktig effekt framför allt uppnås genom olika utbildningsinsatser gentemot flera målgrupper. Vi går inte in på dem här utan ser fram emot att få diskutera detta område med företrädare för Smålands Ishockeyförbund och RF-SISU Småland.

I alla samtal, så väl i intervjuer som i workshops, lyfts ledarnas betydelse när det gäller att arbeta med olämpligt språkbruk och beteende. Det ges exempel på där vuxna, föräldrar och ledare, inte agerar som goda förebilder. Detta genom att själva använda sig av olämpligt språkbruk eller att inte reagera/säga ifrån då olämpligt språk/beteende används i miljön. Forskning som bedrivits både på Linnéuniversitetet och i omfattande internationella sammanhang har visat hur viktiga ledare och tränare är för att skapa en idrottsmiljö som både bidrar till idrottslig utveckling och är trygg att vara i.

Vi vill avslutningsvis framhålla att det för en varaktig förändring av kulturen inom svensk ishockey är nödvändigt med ett omfattande värdegrundsarbete. För att det ska få långsiktig verkan krävs att arbetet är integrerat i den ordinarie verksamheten. Enskilda punktinsatser kommer inte att vara framgångsrika på lång sikt. Ett långsiktigt arbete bör innebära att problematiken bemöts genom att värdegrunden levandegörs och omsätts i praktisk handling på vardaglig basis. Det betyder att klubbchefer, tränare, styrelsefolk, spelare med flera måste vara med i processen. Det i sig kräver en samlad syn och att svensk ishockey är beredda att "ta fighten" med tyckare och experter inom och utanför verksamheten.

**UTVECKLINGSTANKAR KRING
SPRÅKBRUK OCH STRAFF INOM
UNGDOMSISHOCKEYN**

Insatser/åtgärder